

ÜLIÕPILASLEHT

Sisu: **IdK:** Eestisus ja eurooplus. / **I. P.:** Kas kunstiajaloo õppetool kaotada? / **I. Pert:** Meie teatrid. / **V. K.:** Rahvusvahelistel õpingutel Genfis. / **Bernhard Linde:** Mälestussammaste palavik. / **K-Ia:** Üliõpilaste omaabi korraldustest välismail. / **Pärtel Baumann:** Mag. phil. Erich Allmann. / **S. Aaslava:** Stuumi hädadest. (Järgneb). / Kiri toimetusele. / **A. Roose:** A. Antsoni draama „Kolgata“. / **A. Krahe:** Tõelus. (Luuletus). / **V. Kotsar:** Fédération Universitaire Internationale pour la Société des Nations III-mas kongress Genfis. / **K-Ia:** Ameerika üliõpilaste õpireisidest Euroopasse. / **Osk. Sein:** Veel korporatsioonide küsimusest. / Akadeemiline kroonika.

№ 12

18. XI. 26

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄALEKANDJA

Eestisus ja eurooplus.

„Kyltyyri! Kyltyyri! Kyltyyri!..“

See äsjalahkund suursoomlase Eino Leino epigramm (Tähtitarha, 1912) on kerkind mälestusse uuesti ja, ühenduses väikese Tartu ummikust väljaküündivate viimase aja avaramahuviliste sündmustega, omandand terava, mõtlemapaneva vormi.

Mut mikä se on se kyltyyri?

Kas, siinäpä pulma on jyyri.

(pulma = hale arusaamatus)

Eluaistimuse, ilmatunnetuse, ilmavaate, s. t. nägemise ja mõistmise, kogemusala ja keskkonna, selle isikuomase (sisse)hinnangu ühelt ja isikuomase eneseteostusepüüdumuste küsimused teiselt poolt — need määravad kultuurimõiste üksikule isikule. Üldsusele on see kõige avaramas mõttes ajavaimu küsimus. Puritanism vaheldub fox-trotiga, uuestsünd loodanguga, teatavas proportsioonis võivad esineda mõlemad korraga. Tähtis on üks see, mis on ajavaimu kohaselt üldtunnustetav, mis erandlik, mis juhuslik, mis orgaaniline, mis kasvav, mis püsiv, mis mõõduv jne. Üksikute isiksuste või ühiskonna erakihituste kultuurikäsitus ei või kunagi ühtuda täiesti teiste omaga. Hiinlase kultuur pole meie, ega meie kultuur hiinlase. Kui tahtakse kõnelda kultuurist teatava

pretensiooniga mõtteavalduste üldmaksuvusele, tuleb paratamatult liikuda üldmaksvat keskmist püsivat pidi. Käsitus võetakse üksi seevõrd objektiivsena, kuivõrd piiridub asjaosaliste isikuvaheliste, intersubjektiivsete tõekspidetega, n. n. üldtunnustetuga. Mõistagi, et mida kõrgemale tõsta või mida enam kallutada mingis erisuunas kultuuri-kultuurituse predikaate, seda vähem leidub pooldajaid — kuni ahtakese ringini või koguni üksikisikuni. Ja vastupidi: mida enam hajutada ja lõtvendada kultuurilikkuse nõuete miinimumi, seda enam leidub tunnustajaid, kes peavad neid nõudeid elulisteks, asjalikkeks, ajakohaseiks ja ei tea, mis kõik veel.

Kaasaegse kodumaise kultuuristmega leppinule — hää on ju ükski säääl, kus meid ei ole! — tekib mõningaid küsimusi meie kultuurpüüdumuste ja — võimete, üldse tuleviku kultuuri suhtes. Paljuks panna üliõpilasele ei tohiks seda vist, kui ta püüab mõista ja enesele aru anda, milleks ta tööd teeb, kuidas peab korraldama õpingud ja valima ained, et tulevikus rakenduda viljakalt ja rahuldusega oma isikuomaste ja ühiskondlikkude püüdumuste teostusesse. Kui keegi mõtlekski tasapisi teisiti, ei juletaks ometi väita avalikult, et ülikooli lõpetanud tu-

leks kultuuriteadvusele ärkamata laskuda omandatud teadmiste ja oskustega sine ira et studio logitseva ajamasina kulund mehhanismi vastvalatud, õpinguil ja organisatsioonies šabloonitud rattakesena või vändakesena — lugupidamisest vananenu vastu ja (enne kõike) korraliku palga eest. Kuidas ka ei mõistaks seda meie olematute traditsioonide maksimumi nõudjad — see oleks meie esimene ja halb traditsioon. Ajamasina mehhanism kujuneb siiski tuntaval määral kultuuriteadlikkude isiksuste eneseteostusele vastavalt ja mitte ainult üksik majanduslikke või muist „loomulikkest“ forces majeures'idest, ülemvägedest. Nii loomuliku arengu vastu üksik inimlikkude hääksarvamistega ja algatustega ei saa. Aga inimesele on loomulik olla teadlik ja seepärast iga meelega võetud ebateadlikkus on esimene lüli ebaloomulikus asjade käigus. Meelesunnilise kultuurhuvi puudel oleme üliõpilastena lihtsalt kohustatud kas või teadliku tahtega taotlema selgust meie tulevikukulturi suundumistes.

Vastavalt erialadel ettevalmistuvalle huviosalistele jäägu meie oleviku- ja tulevikukultuuri n. n. tsivilisatsioonilise osa (põllumajandus, tehnika, tööstus, kaubandus, poliitiline korraldus j. m.) käsitluskatsetused. Asjaosalised vaimlise

kultuuri alakonnas, eestkätt filosoofia teaduskonna kaasvõitlejad ei saaks kuidagi vältida vähemalt katsetusi selgitada iseendale meie rahvaomase vaimlise kultuuri tulevikuperspektiive, selle soovitavaid piirjooni ja suundi — põhilisi küsimusi meie rahvalise ja riiklise iseolemise õigustamise ning kindlustamise. Kultuuri n. n. tehniline või tsivilisatsiooniline osa on ennem rahvusvaheline kui üksiku rahva saavutus, omab vähem rahvuspärast ilmet ja kannab vähem rahvusele veeretetavat vastutust. See kujuneb eestkätt rahvusvaheliste saavutuste aja-koha-omaseks rakenduseks, kasutamisküsimuseks üksiku rahva tarvetele vastavalt. Vaimline kultuur on aga orgaaniliselt seotud üksiku rahvaga, peab toodetama spontaanselt otsekohestest rahvapärastest loomisallikaist ja esindama rahva kultuurivõimet. Kui esimene on ajakohaga ja rahvaga ainult seotud, siis teine on mõeldav ükski neist võrsununa, ühtekasvanuna. Tsivilisatsioon on mehhaaniliselt teiselt ülevõetav ja akklimatiseeritav, vaimlist kultuuri võib üle võtta ükski põhjalikult rahvalises organis mis ümbertõetatult, uuestisündinuna ja rahvapärastununa. Näitena kas või see, et mõneaastase hää tahtega on aastund kodumaine tööstus, põllumajandus, enam-vähem ühisele astmele lääneeuroopalisega ja seepärast on loomulikult avanend eksport. Kuid tuleb veel oodata kaua, kuni tõusevad lääneeuroopaliseni tasapinnani meie keel, kirjandus, kunstid ja avaneb välis-turg meie vaimlise kultuurtoodangule, kuni tuntakse tarvet meie vaimliste eneseavalduste järele Euroopa psüühilises majapidamises. Võidakse arvata, et vaimlise kultuuri toodang on määratud üksi koduseks tarvituseks, iga rahva isiklikuks eralõbuks. Kuid siis huvitaks eemalseisjat ikkagi nende koduste tarvete ja eralõbude tasapind. Mingisuguseks äraelamiseks jätkub toidust, riietusest, ulualusest. Samuti rahva elatamiseks. Kuid rahvalise ofemasolu õigustamiseks ja kindlustamiseks kultuurrahvaste keskel ei ole küllalt majanduselu korraldusest, sest

rahvalise iseseisvuse otstarvet ei saa tõestada ja teistele tunnustetavaks teha ükski peki, kartuli ja rukkileiva vähenõudliku produktiooniga. Mõueti minimumiga leppimine esindab halba maitset ja loomult nõrka või lõtvund toitlusvõimet. Enesestmõistetavalt pole kultuuritahtelisus veel kultuurivõimelisus, missugune nõuab kõige-päält reaalselt loomisjõudu ja eesmärgikindlat kultuuriteadlikkust vastastikkuses, alati edasiliikivas tasakaalustuses. Kuid selles just seisabki hää tahte organiseeriv tähtsus, et see ei lase vaibuda ja lõtvuda tegevjõududel, et õhutab eesmärgiteadvusele ja tööle. Töö aga omalt poolt arendab ja karastab töösalist isiksust või rahvast. Vastastikune produktiivne mõjus-tus — see on tahte ja võimluse õige vahekord.

Rahva omapäraseim, kõige individuaalsem eneseavaldus ilm-nestub vaimlises kultuuris. Võib kergesti tekkida arvamine, et rahvas kultuurrahvana kultuuriliselt seda ilmekam ja väärtuslikum, mida enam ta loomingus enesesse suletud, mida vähem ühenduses teistega. Kuid meie elame siiski Euroopas, ja omas kodus soetada teist Hiinat on meil mitte ükski võimatu, vaid ka tarbetu. Jääb üle, et peame oma rahvapärastust ilmutama euroopaliste kultuurväärtuste omapärase läbitöötamises, kultuurloomingus oma eestilisele põhikihistusele vastavalt. Võime anda ainult ühe enneolematu ja huvitavagi teisendi euroopalises kogutoodangus. Ja mitte enam, sest iga looming saab õhutust ju keskkonnalt ja suundub sellele vastavalt. Kui pretendeeritakse muule, osutetakse kas halba maitset või puudulikku realiteeditunnet: omaette jäetud, meie sureksime oma väikerahvalisesse ummikusse. Meiepäevil ei mõtle vist keegi, et saadaks eestlasena olla lääneeurooplane, eestlane olemata. Prantslased, inglased, itaallased on lääneeurooplasi, aga ikkagi seepärast, et nad on veel päale selle prantslased, inglased jne. Mitteeestlasena ei saaks olla eestlane muud kui poolsakslane, pool-

venelane, poolameeriklane või mingi muu pool. Kindel on aga, et asukoha geograafiline kuuluvus Euroopasse ei tee veel kedagi eurooplasteks kultuuri mõttes, olgu ta siis oma teada kui algupärane või omapärane tahes. Eesti euroopalise kultuuriteadvuse algupäevil öeldi: olgem eestlased, aga saagem ka eurooplasteks. Kui praegu nõutakse, et olgem eestlased ja ühtlasi eurooplased, siis tähendab see kõige enne seda, et on vaja olla rohkem, kui ükski eestlane. Vaja on, et meie omapärasus ja rahvapärastus kultuurtootluses koordineeruks kogu ulatuses euroopalise kultuuri keskteljega. See kindlustaks nii eestisuse kui euroopluse, mida mõlemaid vajame. Sest ebaeuroopalik eestisus on meile ehk veelgi vähem vastuvõetav, kui ebaeestiline eurooplus. Eestisuse ja euroopluse vahekorrad tuleb hoida pidevalt elastses vastumõjustuses, viljastavas, püsivas tasakaalus. Oma rahvapäraseid jõude säilitada ja arendada, neid õhutada ja omaette mitmekesistada jätösta euroopalise mõjustusega — see näib olevat meie kõige elujulisem tegevuskava, mis kindlustab tuleviku kultuuri sümbioosi lääne-eurooplusega ja rahuldab meie eestilisi kultuurpüüdmusi.

Näib, et alates meie riiklise iseseisvusega, on nagu seisaku teind eestilise kultuuri euroopastumine, mis niiviisi jätkudes edespidisesse, võib katkestada vastvast aastasaja algul sügenema hakand kultuurilise sümbioosi vanemate kultuurrahvastega, s. t. võib anda kultuurilise tagasiminekku. Päälnäha oleme omastand hulga euroopalisi kultuursaavutusi: endisest võrratumalt korralikud liikumisvahendid, posti, telegraafi. Isegi eurooplasteväirilise riiklise iseseisvuse ja ühiskondliku elukorralduse, mis endisest võrdlemisi parem — aineliselt vähemalt. Kuid see kõik on ju ainult tsivilisatsioon. Vaimlise kultuuri alal oleme pidand nende saavutuste eest loovutama palju endisest kontaktist eurooplusega, mis

alles viimasel ajal näib hakkavat tekkima uuesti. On mõnelt poolt arvamisi avaldatud, et katkestamine väliskultuurilistest mõjutustest tuleb kasuks meie omapärasuse tihendamisele ja süvengule, et ekstensioon on asendunud intensiooniga. Teataval määral, väga teataval määral, on see ehk paikapidav. Kuid ikkagi jääb küsimuseks, mida mõistetakse omapärasuse süvenguna, kuidas ja millega seda tihendatakse. Mõistetakse kultuuri-süvenguna suundumist lääne-eurooplusest turanismi või türgi-tatarismi, tihendatakse meie rahvalist omapärasust ettetükkiva ja õõnsa patriotismi-paatosega — peame võtma seda kõike tagasilangemisenägemisena eelkultuurilise arenemisastmele. Nagu oleks see tänu mõnele mordvismile või samojeedsusele ja mitte igivanule püüdumusile läände, et oleme ikkagi ennem eurooplasi kui samojeede. Iseasi, kui meie rahvapärane põhihihitus, tõuline substraat oleks kindlusetu, kahtlane ja läbi katsumata aastasadu kestnud olemisvõitluses. See aga ju t vastupidi on osutund ennem liig paindumatuks ja jonnakalt alalhoidlikuks, kui keskkonna soodsat õhustikku kasustavaks või isegi kergesti assi-

mleeruvaks ümbrusmõjutustega. Tahetakse euroopalist kultuuri üllatada kurioosumina mingi originaalse türgi-tatarismiga, siis säält-poolt loomulikult võetakse seda veidrusena, tühjatoimitsemisena; ning, mis pääsi, meie poolt eestilise kultuuri ülesanne ei seisa eurooplaste nalja ja lõbustuste muretsemises. Lisaks abstraktsusele ja viljatumale kauge-hõimutsemisele, aga võib olla, et just selle põhjustusena, on sügenend meie riiklise iseseisvusega ühenduses mingi isesugune ettetükkiv ja ebaeestiline rahvuslikkus, ta s u a l u n e patriotism. Sest ajast pääle, kui eestimeelsus sai aineliselt hästitasutavaks omaduseks, on see iseenesest hää varandus saand halva tarvituse, dehabiliteerund ja deguteerund, labastund. Nii juhtub paraku iga väärtusega, mis turutarvetes tükeldub pisikes-teks osakesteks ja muutub siis ostu müügi aineks. Loomuküsimusest saab teenistuse- või eluküsimus. Tarvitseks korraaks meie praegust isamaalast ja rahvuslast vähegi asjatundlikumalt tähele panna, et näha, miks ta seda oma loomulikku, paratamatut omadust nii päälletükkivalt demonstreerib igal sündmata ja sündsäl juhusel.

Ja tarvitseks ainult näha meie viimase aja isamaalasi ja rahvuslasi, et veenduda vastavate loomulikkude ja paratamatute hingeliigete labastumises, mis õõnestab esiteks meie rahvapärast eestisust ja, teiseks, eemaldab produktiivsest suhtumisest euroopalisest kultuuri. Eestlasele on omane oma tundmusliikeid hoida iseenele ja ilmetada neid üksi oma olemuse ja teotsemise aluspõhjas. Sest pole tõesti mingit alust teha looduslikust paratamatusest isiklikku teenet. Reklaamitsemisvahendiks muutund isamaalsus ja rahvuslus võib minna varsi niikaugele, et rahvuspärasel eestlasel lihtsalt häbi on olla eestlane. Ja kuigi iga vähe-vähegi psühholoogiliselt mõtleja inimene teab, et iga äärmus (ka patriotismis!) eeldab aluskihtides vastusäadelist meelsust, siis praegune lühidanägeline „seltskondlik arvamine“ oma õõnsa patriotismi juubeldamisega aina toetab igapidi rahvapärase eestisuse korrupsiooni. Tõtt õelda pole meil mingit erilist põhjust uhkustada oma tõuliste eeletega, aga pole ka põhjust karta, et nad meid hätta jätavad eestilise kultuuri loomistöös. See meie liigestilisus on kindlasti saksapärasus, isemoodi

Kas kunstiajaloo õppetool kaotada?

Viimase-aja kokkutõmbamiste tõttu on üles tõusnud küsimus, kas mitte kunstiajaloo õppetooli kaotada. Ja arvesse võttes, kuidas ülikool ise selle õppetooli olemasolu seni kaitsnud on, võib liig kergesti kujuneda, et see kaotataksegi.

Kuid kunstiajaloo õppetooli olemasolu või kadumine pole ometigi nii tähtsusetu meie haridusel ja kultuuris, et sellest sarnase külmusega üles saada võidaks, nagu selle saatuse otsustamisel kahjuks seni üles näidatud on.

Seni on meie ülikool välja saata püüdnud eestkätt tegeliku elu kandjaid. On püüdnud olla praktilise eluvaatlusega. Kuid see aeg on möödumas. Ametikohad n. ö. on täis saamas. Ülikool peab siis üles säädma eestkätt teaduslikud nõuded. Praktiliselt alalt kalduks tegevus teoreetilisele. Aga teoreetilistest aladest humanitaarteadused eestkätt pakuvad rahuldust noortele teadusõppijale.

Juba selt seisukohalt on kunstiajaloo õppetooli kaotamine ülikooli ilme kujunemises värsamm.

Kuid veel enam: meil on vaja igal pool kunstimaitsiga haritlasi: riigimeestena, linnavalitustes, kooliõpetajatena, ajalehtede toimetustes. Ja meie tegelik elu poleks siis nii kunstikehv, meie eluasemed, linnaehitused poleks nii hallid ja ilmetud.

Kõige üle aga — meie maa kunstilooming, kunstivara: vanad linnad, lossid, kirikud, varemend on läbi uurimata. Või jääme jälle ootama, et tuleksid võõrad, et meie ise ei oska ega suuda, ja teeksid ära meie eest töö, mida õieti peaksime ise tegema.

Meie arkeoloogia alal on juba kaunis huvitavaid raamatuid, olgugi et arkeoloogiat ei saa oma ulatuselt ja tähtsusest kuidagi võrrelda kunstiajalooaga.

Etnograafia alalt on samuti ilmunud ilusaid uurimusi — jällegi võiks seda vaadelda kui haru kunstiajalooost. Neid mõlemaid on seotud kunstiajalooaga, kusjuures viimane on pääala. Aga meil kujuneb kõik jubuslikult!

Kui likvideeritakse õppetooli, siis peaks ka arvesse võtma, kas sel kuulajaid on või mitte. Kunstiajalugu, kus

õige korratult seni õppetool täidetud olund — on kogu aeg mitmedkümmend üliõpilased õppida soovinud (viimaste kokkuvõtete järele ligi 100) ja aineks valinud. Samal ajal on aga õppetooli, kus ainult mõned üksikud kuulajad.

Ja kui kunstiajaloolised uurimused neid tagajärgi seni ei näita, mis ehk saavutatud mõne teise õppetooli juures, siis on siin süüdi senine viis, kuidas ülikooli valitsus seda õppetooli täitnud on.

Isegi väheulatuslikus vene ülikoolis mineval aastasajal tegutses kunstiajaloo õppetool. Oli isegi oma akadeemiline joonistaja. Nüüd väidetavat, et Tartus ei saavat küllalt põhjalikult kunstiajalugu õppida. Puududa muuseumid. Aga Helsingis saab! Aga arhitektuur! Aga graafika! Meil oma maa kunsti uurimiseks kulub ära esialgu aastaid, küll siis näeme. Sarnane suhtumine vastavates instantsides ühe tähtsama ülikooli õppetooli vastu, nagu kunstiajalugu, kuidas see seni ilmsiks tulnud — kus isegi õppetooli kaotamine juba peaaegu tõeks saamas — jätab väga halva mulje. Tahame loota, et meie noor ülikool tagaspidi ei astu.

I. P.

k a d a k l u s , millest tuleb vabandada mida rutem seda parem. Selle algupärane — marusakslus — andis vapustava löögi mitte üksi riigisakslastele, vaid kohalikele sakslusele.

Turaanitsemise ja tasualuse patriootitsemise juure on tekkimas viimasel ajal veelgi üks meie väikerahva rahvalise kultuuri tootlusvõimet nõrgestav nähe — mingi r ü h m i t s e m i s p ü ü h h i k a . Kõnelemata ääretumast hulgast poliitilistest parteidest, on analoogiline haigus haaramas üliõpilaste ja isegi keskkooliõpilaskonda. Produktiivse isiksuse intensiivne omaette töö ei ole enam kindlustatud ja selle mingisugusekski võimaldamiseks peab asuma ekspansiivsele enese maksmapanule oma rühma (kohordi) kaudu. Kulutatakse palju jõudu ja aega demokraatlikeks meelitusteks kas rühmade või vastavate asutuste, isikute man, et tagada elutehniliselt tarvilikku poolehoidu ja hääle- või kätekvantumit, omameeste reklaami. Nendeta on praegu juba õige raske „läbi lüüa“, edespäikes ehk veelgi raskem. Nii kerkivad esikohtadele algatajad-elutehnikud, kes võõrdund iseseisvast loovtööst ja kelle algatused pole siis muud kui maksvate olusuhete isiklik ärakasutamise lühidaulatuslikuks otstarveteks. Teiselt poolt rühmainimesed („meeskond“) univormeeruvad ja kallutavad vaimliselt aegajalt üksteise mõjul ikka kaugemale inimeseväärilisest, tasakaalustund omapärasusest.¹⁾ Kokku kõik see („turaanitsemine“, pääletükkiv isamaalsus, rühmitsemine) ühes muude tühjatoimistamisega, kui seda edespäikeski kavatsetakse viljeldada, nõrgestab eestilist liitosa meie tulevikukultuuris, euroopastumises.

Tagasivajumine euroopusest või vähemalt seisak euroopaste kultuurimõjustuste vastuvõetus on seni veel kuidagi vabandetav: iseseisvuse taotlemine on nõudnud palju vaeva ja kallutand huvid kõige otsekohesemaile olemasolevatele kindlustusile — poliitilisele ja majan-

duslikule alale. Alguseks jätkub esimestjärku vahetumatest eluvõimalustest, kuid mitte edespäikes. Tuleb taotleda iseseisvuse õigustust kaugeleulatavamaks enesekindlustuseks. Noblesse obliges! Esimese astme saavutustest ei jätku kauaks. Väga küsitav, kui kaua veel on Euroopal meid tarvis iseseisvana rahvana, kui meie ainelisel alal väikerahvana mitte midagi suurejoonelisemat anda ei suuda, võib olla üleliigse piiritolli pärast aina tee pääl oleme. V a i m l i s e kultuuriga tuleb meil võita lugupidamine, soetada tarvidusmeie iseolemise järele ja relvastuda omalt poolt vähemkultuurilise naabruse suhtes. Väikerahva juures võimaliku iga jõu arvestamisega, arendamisega ja otstarbekohase suundamisega, targa kasutamise õnnestub hää tahte korral kindlasti saavutada neid nii meelitavaid eesmärke. Teisiti on lugu, kui näib puuduvat hää tahe ja kultuurihuvi asendub tasapisi lühidaulatusliku isikliku ekspansiooniga, mille tehnikat näikse viimasel ajal õige avaralt harjutetavat ja rakendatavat. Raske on öelda, millal isiklikud suured jõupingutused ja saavutused ei lange ühte üldkultuurilistega, kuid selge on igatahes käegakatsutavalt, et enamikul meie kaasaegsetest isikliku kindlustumise algatustest mitte midagi ühist pole kultuureesmärkidega. Tehakse lihtsalt meelitusi laiemate hulkade loiuks kultuurihuvile isikliku elutehnika nõuetel. Nii on sattund kultuuritarvete ametliku organiseerimise etteotsa paljud eestilisele ja üldisele kultuurile võõrad nimed — hääleenamusega, isikliku vastutustunde protestita. Asjasse tõsisemalt suhtuvad, ammututtavad isiksused on taandund arvustavalt või vaikset päält vaatajaiks. Kes elab, näeb, millal ja kuidas olud paranevad. Sekka haaramata, aktiivset kaasaaitamata need vist ei parane ja üksi arvustades ei saa teha korraldiku arvustustki. Iga aktiivne toiming, eriti kultuuri alal, eeldab hoolsat ja tihedat liitumist tegev- eluga. Taandumine võõrutab elust ja selle mõjustamisest. Nüüdisaegsete mõnedegi autoriteetide suhtes tuleb olla üliõpilasel õieti

ettevaatlik ja omalt asendilt püüda mõista olevat ja tulevat ning valjult omalt kultuurteadlikult asendilt korraldada oma psüühiline ja aineiline majapidamine.

Aastasaja murrangu sugupõlv eeliseseisvuse rasketes oludes sai võõrakeelse hariduse, sedagi sageli võõrsil. Vähemteadlikule, vähemeestilisele hulgale oli see rahvuslikult kasutu või, eestisuse asendilt, isegi kahjulik. Kuid kultuurteadlikule, eestilisele noorusele oli võõrakeelses haridusel, pääl kõigi puudete, teatavaid paremusi võrdlemisi praeguste olusuhetega. Õpitöös, mis võõrakeelsena oli raskem, harjuti põhjalikumana töövii- siga, karastuti ja — omandati võimalused pääseda ühendusesse lääne-euroopalise kultuuriga. Kõige päält õpiti ära rida võõraid keeli, alates vene riigikeelest. Mitmekülgne keeleharidus võimaldas mõista paremini oma emakeeltki ja suhtuda sellesse loovalt. Meie keeleuenduse kaugeleulatavamad sihtjooned on pärit sellelt sugupõlvelt, samuti esimene, avaram ja suurejoonelisem uuendustöö. Praegune eestikeelne keskkool kõigepäält ei suuda kaugelki õpetada veel igaühele kirja- keele õiget tarvitust ja, ühe- külgse ning puuduliku võõrakeelise oskusega, ei ava võimalusi ega tarvilikku huvi lääne- euroopaliste kirjandus- ja kultuur- varade kasutamiseks. Tolleaegne vene õppekeelega kool andis võimaluse kõige päält tutvuda tõl- getes pea koguilmalise kirjandusega ning ühtlasi tutvustas uute (prantsuse, saksa) ja vanade (greek, ladina) keeltega. Ikka on ette heidetud — ja mitte põhju- seta — et vene kultuur mõjustas ka rahvusteadlikku eestlast ise- loomu mõttes halvasti. Vene haritlaskonna muhe ja kohev ise- loom, prantsuse mõjudele kauemat aega vastuvõtlik, lõtvendas eest- lasigi. Kuid teiselt poolt nii vene- lased kui ka neid mõjutand prantslased on andnud harukordset kirjanduse, kunsti ja teaduse alal. Kunstimeelselt inimeselt ega rah- valtki ei tule nõuda erilisi teeneid moraalsuses ja mõneski muus saksa kodaniku vooruses. Vene- keelse kooli paremus oli maha-

1) Üks vist ju kord nimetatud palju- dest põhjustest, miks nii suur osa üli- õpilaskonda kardab organisatsioonide ja eestilist organiseerumist.

salgamatult just selles, et andis võrratumalt parema kirjanduskunstilise arengu. Meie praeguse emakeelse kooli kirjanduslik haridus näiteks on eriti võimatu: oma kirjandus on äärmiselt algeeline ja tõlkeid pole. Edasi oli venekeelsel koolil seegi paremus, et ta lõtvendas kohalikkudes tingimustes saksluse mõju, mis tuttav oma erilise kitsusega, alahoidlikkusega ja ebaeuroopalikkusega, hajutas selle võõraste kultuurimõjutuste (vene, prantsuse) vahele. Ülikooli noorus neil aegadel ei olnud sunnitud väljaspool õpinguid piirduma väikelinna ummikuga, vaid sellele olid avatud suurlinnade (Peterburi, Moskva) suured ülikoolid. Rahakurss ei takistand paljuid õppimast Soomes, kust neil aegadel veel nii palju oli omandada ja omandatigi — meelust, teadmisi, oskusi ja eesmärgiteadvust. Praegu aga, kellel just erilisi summasid kasutada pole, peab pärast emakeelset keskkooli piirduma Tartu väikelinnalise ummikuga. See ei jäta tasumata ei isikulises ega üldrahvalises kultuuris.

Ei tea, kuidas nn. tsivilisatsioonilistel aladel — põllumajanduses, tööstuses, kaubanduses, isegi õigusteaduses —, aga vaimlise kultuuri aladel õppivail tuleb kindlasti avardada omal isiklikul algatusel ettevalmistustööd ja — eesmäärke. Kõige enne keeleliste oskuste piirkonnas. Meie esimene võõraskeel on teatavasti saksa keel, teine — inglise. Germaani mõjustus võib minna liig intensiivseks ja kallutada, kui nii edasi jätkub, meie tulevikukultuuri ühekülgsele viltu. Ei tohiks kuidagi teha nii palju loovutusi germaani kultuurimõjudele romaani ja — miks mitte? — isegi slaavi mõjude kahjuks. Eriti neile, kes teotsevad kunstidega, hinge- ja ühiskonnateadusliste aladega, tundub võltsimata tarvilik prantsuse, itaalia ja vene keelte teadmine. Edespidiseks lähemaks ja vahetumaks tutvumiseks vastavate kultuuridega, kui seda tahtakse teha kuigivõrd sügavamalt ja viljakamalt, on tarvilik vastav praktiline keeleoskus. Nendeta ei saada lihtsalt läbi, või tuleb langetada äärmisesse ühekülgsusesse.

Huvitõidud ja kauemad viibimised välismail, milledeta võimata lähendada välisõhustikule, ei suuda avada just omapärasemaid ja huvitavamaid väliskultuuri alu, kui ei osata küllaldaselt vastava rahva keelt. Viimasel ajal on kuulda, et eestlased olevat keeleoskajaid rahvaid. Kuivõrd sellane maine põhjustatud muust, kui väljamaalaste võõrussõprusest või loomulikust reaktsioonist teistsugustele ootustele, kuulub see au üksi eeliseseisvuse aja noorpõlve esindajale. Meie praegune üliõpilaskond keskmiselt tunneb väikerahva kohta ääretumalt vähe võõraid keeli ja oma kirjanduslikku emakeelt ka üsna keskpäraselt. Kellel mingi võõraskeel erialaks, see tunneb seda kuidagi, aga ka ainult seda ühte ja mitte enam. Meie kirjandushuviline noorem sugupõlv on lausa lahutatud lääneeuroopalistest mõjustustest keeltetundmiste puudel ja isegi kirjandusteaduskondlased ajavad läbi kuidagi oma koduküla murrakuga ja puuduliku saksa või soome keelega. Veel

Meie teatrid.

Meie teatrite seeaastane tegevus algas kriisi tähe all — aga vast just selle kaudu soodustub lähemal ajal meie teatrite elujõulisem areng, sest küsimus on võetud üles väga olulisest küljest. Nõutakse paremat ja kunstilisemat teatrijuhtimise moodust. Sest vana, seltside kaudu teatri juhtimine on liig juhuslik omis kunstikavatsusis ja seega ei või ega suuda praegusaja teatrit enam vajaval tasapinnal ja loominguõhus kanda. Nii kestab käärimine „Estonias“ veel praegugi.

Hoopis õnnelikum on „Vanemuise“ seisukord. Aineline seis on sel aastal vist üks enam haruldasmaist, sest nagu teatavaks on tehtud asjoomaste ringkondade poolt, on eelmisel aastal võlakoor-mast lahti saadud.

Selle kõrval täiendatakse teatri lava tehnilisest küljest. Juba on rahuldav valgustus. Kuid üldiselt, lava ja saali kordasäädmine akustika ja moodsa teatri nõute kohaselt jätab veel palju soovida.

Kõige raskemas seisukorras on meie noorte lavakunstnikkude „Draamastuudio“ teater Tallinnas. Iga etendusõhult nõuab saksa-teatri selts sarnase tasu, mis sissetuleku kõik ära viib. Aga sellegipärast ollakse loominguhoos. Seda

enam väärrib „Draamastuudio“ tähelepanu, et ükski teine meie draamateater praegu pole sarnase kunstikõrge juhatusega kui see. Näitejuhtideks on sääl praegu A. Lauter, P. Sepp, R. Engelberg, T. Põldroos ja Hilda Gleser. Näitlejad kõik teatrikunstilise eelharidusega, kellele hulgas on jõude, kes täiesti meie näitekunsti nõudlikul tasapinnal seisavad.

*

Peatuksin nimetatud teatrite avaldatud repertuaaride koosseisude juures, neid omavahel võrreldes ja siis võimalike järeldusi tehes.

„Estonia“ draama repertuaar: Shakespeare „Veneetsia kaupmees“; Ibseni „Per Gynt“; Rostandi „Cyrano de Bergerac“; Hernu. Bahri „Krampus“; G. Hauptmanni „Kobranahka kasukas“; Herczegi „Bütsants“.

Ooperid: Tšaikowsky „Eugen Onegin“; Glucki „Orpheus ja Euridice“; Pizét „Karmen“; Rossini „Sevilla habemeajaja“; Délibes „Lakmé“; Massenet „Manon“.

Operetid: O. Straussi „Teresina“; Léhari „Paganini“; Brommi „Madame Flirt“.

Vanemuises: draamas: Fr. Schilleri „Messiina pruut“; Shakespeare „Veneetsia kaupmees“; H. Ibseni „Per Gynt“; Crillparzeri „Toledo juuditar“; H. Raudseppa „Ameerika Kristus“; O. Lutsu „Harald tegutseb“; dramatiseeringud:

C. T. H. Hoffmanni järele „Signor Fornica“; Ch. Dickensi „Pikviiklaste klubi“; E. Vilde „Prohvét Maltsvet“. Siis veel H. Mülleri „Veronika“; D'Enery ja Malliani „Marianne“; Lengyeli „Antonia“; Mereschkowsky „Paul I“ ja „Paul II“.

Ooperid: Verdi „Trubaduur“; „Mozarti „Rööving Serailist“; Lortzingi „Tsaar ja puusepp“.

Operetid: „Kevadfee“ ja „Orloff“.

„Draamastuudio“ repertuaar:

Ernst Hardt'i „Narr Tantris“; Shakespeare. Palju kõra ei millestki“; V. Philipi „Jumala kloun“; L. Haarla „Patt“; O. Ernsti „Ortrum ja Ilsebil“; O. Wilde „Salome“; L. Pirandello „Mees, loom ja voores“; Klabundi „Kriidiring“; Euripidese „Herakleidid ja Glagolini“; Upton Sinclairi järele instsen. „Mob“; Koidula ja Kunder; Chr. Rutoffi „Vastu vett“;

„F. Karlsoni „Kalevipoeg ja Sarvik“;

(instseneerida tahetakse Ed. Vilde „Mäeküla piimamees“; A. Gailiti „Vosvortõbi“); siis töölistele: M. Metsanurga „Kindrali poeg“; M. Martinet „Õõ“;

C. Verhaereni „Agu“; R. Rollandi „14. juuli“; Mirbeau „Portfell“; Prezangi „Töötütred“; Wittfogeli „Meesideedega“.

„Estonia“ draama repertuaaris soovitate seega esitada kuus teost; „Vanemuises“ — neliteist; „Draamastuudios“ — kakskümmendkolm teost.

„Estonias“ kuus ooperit; „Vanemuises“ kolm.

mõni aasta — ja ei osata enam häälda kirjanuslikke suurnimesid, lugemist algupärandsid ja tutvumist, sõprumist lääneeuroopa ilmekamate kultuuriteisenditega ei või tulla kõnekski. Sest tõlked, mis tehtud kas puuduliku keeletundmisega või koguni tõlked tõlgetest on selleks otse tarbetumad, kui mitte lausa kahjulikud.

Agaga — kaotand kontakti eurooplusega, oleme kaotand ka kultuurse eestisuse. Ebakultuurilisest eestisusest pole kahju — jumal temaga. Kuid kahju on hääst eestilistest tulevikukultuurist. Ja selleks on tarvilik 1) avardada lääneeuroopalise germaani kultuuri mõjutust meisse romaani, skandinaavia ja slaavi kultuuralakondadega ning 2) tõsta vastuvõtte ja eestilise ümbertöötamise võimet.

— Id K —

Käesoleval poolaastal ilmub „Üliõpilastele“ veel: üks järjekorraline number edustuse valimise päevadeks, detsembris — E. Naisüllüüp. Seltsi erinumber ja loodetavasti — skandinaavia number välisloimekonna algatusel.

„Estoonias“ uusi operette kolm; „Vanemuises“ kaks.

Kui võrrelda „Estoonia“ ja „Vanemuise“ draama repertuaari, siis on viimane mitte ükski arvuliselt vaid ühtlasi ka väärtustes ees esimesest.

Kui eelmistega võrrelda jälle „Draamastudio“ repertuaari, siis pole see sel määral mitte nii klassiline, kuid huvitavam ja mitmekesisem kui esimesed. „Draamastudio“ eeskava on otse haruldast sisukas, klassikud Shakespeare, O. Wilde, Euripides; Aga miks mitte siia lugeda ka Verhaereni, R. Rollandi. Siis moodsate autorite töö, kes sel aastal puuduvad „Estoonias“ ja „Vanemuises“, Pirandello ja Klabund — viimase aasta saksa lava õigustatud tõmbenumbriid. Oleks sellel koondisel omad ruumid! Kuidas neid saada? Sest „Draamastudio“ mis otsekohesest ühenduses lavakooliga, oleme õigustatud ootama lavakunsti homseid põhikandjaid.

Et „Vanemuises“ ooper alles algul, on selle võrdlemine „Estoonia“ omaga võimatu, sest viimane on kümne aasta pikuse arenguga ees. Ja selle võrra ta ka tegelikult on. Ühte aga peab lausuma — „Estoonia“ draama repertuaar sarnasena on nõrk.

Kui tõmbasin võrdlusjooni repertuaaride väärtuste suhtes, siis ei peegeldanende vahekorrad veel teatrite tasapindade vahekorrid. Sest teatri kunstiline

Rahvusvahelistel õpingutel Genfis.

Rahvusvaheliste õpingute büroo, mida juhatab prof. A. Zimmern (Oxfordist), kes on vaimilise koostöö rahvusvahelise instituudi abijuhataja, organiseeris käesoleval suvel Genfis nagu varemaltki korduvaid kursusi rahvusvaheliste küsimuste ning alade üle. Pooleteise kuu jooksul läbikäinud rohkem kui kolmsada kuulajat olid kõigest maailma kaartest siia kogunud, et samuti rahvusvahelise koosseisuga teadlaste kogu kuulata.

Kuulajaid oli Lõuna-Afrikast, Perisast, Kanaadast, Indiast, Jamaikast ja Uus-Meremaalt, kuid üle poole kuulajaskonnast moodustasid ameeriklased. 29 rahvuse hulgas õnnestus mul ainukese eestlasena selles rahvusvahelises peres liikuda.

Loengud, mida Genfi muusika-konservatooriumi ruumes peeti, puutusid kõikidesse aladesse. Dr Thomas J. Jo-

„Üliõpilastele“

tellivad käesoleval sem. järgm üliõpilasseltsid: Eesi Üliõpilaste Selts, Eesti Nais-ül. Selts, Raimla, Põhjala, Liivika, Ühendus, Veljesto, Ilmatar, Concordia, Ahava, Huljehiis, kokku 680 tellimist. Korp. Frat. Livienis — 45 tellimist. „Üliõpilastele“ on praegu üldse kokku 795 tellijat.

tasapind ripub ära ühtlasi näitlejate kunstilistest tasapinnast, lavatehnilisest seisukorrast, mängu traditsioonist, s. o. eelmise aasta tasapinnast ja olevaist kunstilistest juhtidest. Kuid repertuaaride tasapinnad iseloomustavad siiski teatrite tähtsamaid alasid, need näitavad, kuivõrra kiitust teenib või omal kohal on repertuaari kokkusaadjad — teatrite dramaturgiline külg.

Kui alles paari aasta eest meie teatrid kannatasid repertuaari puudulikkuse all; ei leitud, või ei osatud leida lavateoseid, siis on sel alal samm edasi tehtud. Sest vaevalt on loota, et „Vanemuine“ ja „Draamastudio“ loetletud teosed aastaga lavastada suudavad.

See aastane repertuaar on tähelepanudav seega, et kavatsusel on dramatiseerida rida teoseid. „Vanemuises“ kolm teost, „Draamastudios“ samuti kolm.

Iseenesest on ju väga tervitatav, et teatrite inimesed ise omale suudavad instseneerida teoseid — nad tunnevad lavandudeid kindlasti enam, kui kirjanik väljaspool teatrit. Sarnaselt on katsetatud rahuldavalt mitmel pool mujal juba, kuid et siin oodatud kordaminek alati järgneks, on küsitav. Sest mitte iga romaan ei ole nii tänuväärt lavale säada, kui Bergstedti „Jörgeni püha“, mis iseenesest juba ennem on draama sisemise ehituse järele. Päälegi on maa-

nes (New York) kõneles Afrika probleemist, prof. H. Siegfried (Pariis): „Anglosaksi ilm prantslase vaatepunktilt“, prof. J. H. Rogers (Missouri ülikool): „Ameerika kapitalide juurevoolu mõju Euroopas“, prof. E. Vermeil (Strassburg): „Kesk-Euroopa probleemid“, Dr H. Simons (Berliin) rahvusvahelisest õigusest jne.

Hommikupoolikul peetud ettekannete üle jätkati õhtupoolikul prof. Zimmerni juures kitsamas ringkonnas vaielusi, mis tihti väga huvitavaks kujunesid, eriti kui teatud küsimusi eriteadlased selgelt ja põhjalikult valgustasid. Nii näit. selgitas meile desarmeerimise probleemi Tshhehi kindral, kes ise rahvasteliidu vastava komisjoni liige.

Kongressist osavõtjate omavahelist tutvunemist soodustasid Genfi ümbruskonda korraldatud ekskursioonid, kontsert-õhtud jne. Sarnastel rahvusvahelistel koosviibimistel, kursustel on suur hariv tähtsus, eriti aga omavad nad viimast noorte üliõpilaste suhtes. Neil koosviibimistel harjutakse süvenema teiste rahvaste vaimu- ja tundeilma, harjutakse üksteist mõistma. Noortele, kes kui haritlased on määratud tulevikus võtma osa rahvusvahelisest läbikäimisest, on Genfi rahvusvahelised õpingud häaks kooliks, ja sellepärast on kiidu- ning järeleaimamiseväärt näit. Poola valitsuse toetus säälsetele üliõpilastele, kellele sedamoodi viieteistkümneme kursustest osavõtmine võimaldati.

V. K.

ilmakirjanduses väga häid teoseid, mis lavastajaid ootavad.

Agaga kui lavastaja ühendab eneses ka kirjaniku anded, miks siis mitte dramatiseerida. Meie draamakirjandus rikastuks, sest niikuinii ei kirjata enam meie kirjastused draamat; näitelava omaks enam eestilise ilme ja vaimu. Sest iga rahvas peab oma kultuuri suhtes püüdma, et oma kultuur oleks ka ülekaalus, tooniandjaks igas kultuuri-allikas. Sellepärast, kui dramatiseeritakse, siis oleks soovitatav eestkätt oma kirjandusest tooteid lavale säada. Dramatiseerijate tähelepanu juhiksin siinkohal Aleksis Kivi „Seitsmele vennale“, (mida lavale säada võimalus peaks olema (Soomes juba teostatudki), seda enam et see osalt dialoogi vormis on kirjutatud.

„Estoonia“ kriis, mis tekkis parima meesnäitleja ja draamalavastaja Ants Lauteri lahkumisest, pole veel lõppend. Ja seda sellepärast, et siin kriisi juured ulatuvad väga sügavasse, et lahendamisel esile kerkind on teatri juhtimise liig suured puudused.

On üldiselt ja eranditult asjaomaste ringkondade poolt tunnustatud, et olev juhtimis-vorm — seltsi teater — on vananenud, on üle elatud. Selts oma juhusliku koosseisu ja eestisuse kaudu ei suuda praegusaja kunsti teatrit enam vajalikel määral juhtida. Sest hiljem või varem, seltsid peavad teatrite juh-

Mälestussammaste palavik.

Ülle kogu kodumaa on praegu mälestussammaste ehitamine käsil. Iga linn on vist juba püstitanud mälestussamba vabadussõjas langenud kangelastele. Seni kui see püsis veel linnades, võis ju sellest iseenesest kiiduväärsest ettevõttest aina rõõmustada, aga meie pea kõigi avalduste üheks peatunnismärgiks on see, et hoogu satudes ei suuda meie piiri pidada ja andume liialdustele. Sama nähtus kordub mälestussammaste asjus kõige ilmsemalt. Ei hakaks ju selle kõige vastu keegi kõnelema, kui meie oleksime sedavõrd rikas rahvas, et ei oleks rahvusmajanduslikult midagi vastu rääkida, kui üleliigne raha paigutatakse mälestussammaste ehitusse. Kahjuks ei ole meie seda aga mitte ja praegu oma riigi ülesehitamisel on nii kui nii äärmiselt palju vajadusi, kuhu kapital ka aastakümneteks seisma jääb, nagu asundushoonete ehitamine, mis siiski jätab lootuse, et mahutatud kapital kord tagasi tuleb; kõnelemata maaparanduste ja muudest pikaajelistest läenudest. See kõneleb mälestussam-

maste vastu puht majanduslikult küljest.

Aga võib olla on palju kaaluva mad esteetilised ja aatelised asjaolud, mis kõnelevad ehitamise kasuks? On olnud kasutada rida ülesvõtteid seni püstitatud mälestussammastest ja olen näinud nii mõndki neist oma silmaga, aga üksi vähesed on jätnud rõõmsa, vaimustust tekitava mulje, on pakkunud esteetilist naudingut. Sarnased mälestussambad täidavad muidugi oma otsekohe ülesande ja õigustavad oma olemisolu. Aga rõhuv enamuse meie mälestussammastest viivad meid kurbadele mõtetele, riivavad taju oma inetusega, kõnelemata neile raisatud rahast. Lugesin hiljuti teost, milles käsitati saksa mälestussammaste päale-sõjalist juurekasvu ja leidus arvulisi andmeid keisriaegses Saksas püstitatud sammastest. Kahilemata on just sakslased mälestussambaid eriti harrastav rahvas, aga kokkudes jõudsin tulemusele, et meil protsendilisel on rohkem neid püstitatud kui Saksas. See sunnib juba mõlema.

Seni püstitatud mälestussambad on sagedasti pärit mõnelt kiviraiujalt ja sagedasti tekib tunne, et austus suurem oleks olnud ilma sellase sambata. Olgu, näiteks, nimetatud Jüri Vilmsi äärmiselt ebaesteetiline mälestussamm. Kadunu, kes armastas ilu shestis, põõras enese hauas kahtlemata kummuli, kui talle sarnane kaan päale pandi.

Aga mitte üksi maitsevastased mälestussambad ise ei äratä protestitunnet, vaid sagedasti ka see viis, kuidas neid püstitatakse. Olgu nimetatud hiljuti Võrus Dr. Fr. R. Kreuzwaldile mälestussamba avamine. Sel puhul tehti ajakirjanduses etteheiteid meie kirjanikkudele, miks nende liit ei ole avamiseks õnnesoovi läkitanud, aga hiljem selgus, et meie kirjanduslikkudest organisatsioonidest ei olnud, vast päale ühe, keegi saanud kutsetki avamiseks. Aga veelgi imeilikumana tundub see, et kutsutud ei olnud ka mitte Kreuzvaldi otsekohe sed omaksed ja selle ainupärase nime kandjad, kes veel elavad tänapäeval, kuigi nende nimed ja aadressid teada olid avajatele.

Kõik sarnased väärnähtused kokku peaksid meid sundima veidi järele mõtlema ja peatama, kui ei tahta kalduda liialdustesse ja veidrusesse, mis on austamisel ja mälestamisel alati kõige ebasobivamad nähtused. Kui elavalt saan ma nüüd, meie mälestussammaste kurbade kogemuste järele aru Norra kirjanikkude ja kunstnikkude meelepahast, mis nad väljendasid Henrik Ibseni ja Björnsterne Björnsoni kujude juusturatate sarnasele alusele paigutamise pärast rahvusteatri ees Oslos, ja nagu tuska tekitav ebakõla rikuvad sarnased nähtused meie piiteedi kestvat ühtlust.

Bernhard Linde.

jõu ärele „Messiina pruuti“ on etendatud võrreldes kõige rohkem.

Lõpuks nii kriisi õhkkonnas kui ka see meie teatrite hooaeg ei avatud — lubab ta üldiselt enam kui ükski meie teatrite hooaeg varem.

Üheksa ooperit on kavas, nelikümme kolm draamat, neist kaaluv protsent klassilisi, maailmakirjanduse paremaid teoseid, operette — viimase aasta paremate toodetena veel lisaks. Jääb soovida, et need kavad ka teostataks.

J. Pert.

timise üle andma täielikult eriteadlastele — peavad üle minema direktorite süsteemile. Mida varem seda parem. On vist küllalt põhjendatud ja motiveeritud ajalehtedes, milleks see on tarvilik. Üht aga peab rõhutama, et „Estoonia“ juhtimisvormi muutmist jälgivad kõik seltside teatrid. Selle õnneliku lahenduse järele on loomulik, et teised sama tee hiljem või varem valivad. Nii et päevakorral on meie teatritele üldise tähtsusega murrang.

Kõige viimasemal ajal on saanud teatavaks, et „Estoonia“ omaks võtab uue valitsusvormi, kus teatrit juhtiva instantsi moodustab kolmeliikmeline komisjon: ühest haridusministeeriumi ja kahest seltsi esitajast. Kahjuks puuduvad teated, kuidas sellele vastavalt teatrijuhtimise sisemised vahekorrad fikseeritud on.

Kõige ideaalsemana peaks kujutama, et see komisjon või teatrirvalitsus oleks vahekorras teatriga, nagu umbes konsistoorium kogudusega, kuid ühtlasi hooldeja kohustustiga.

Teatrirvalitsus kinnitaks direktori ametisse ja võtaks vastu selle lahkumise. Kinnitaks eelarve ja aruande — ja ainuüksi selle kaudu avaldaks mõju teatri juhtimisele.

Kogu vastutus lasuks kunstiliste juhtide — direktorite õlgadel, mis ka loomulik. Kui tekivad ummikud, kui võetakse võlts sihid — siis teeb kriisi ava-

lik arvamine ja publikum ise. Usun, et oleme juba niikaugele arenend. Seda enam, et see on kõige demokraatlikum rahvaasutus nagu teatri juhtimine.

Ja ei ole mõeldav, et direktor, kui teda enam ei usaldata, luhkumispalvet jalamaid ei esitaks.

Direktorite arvuks oleks kolm kõige normaalsem. Kuid siin ehk tekib küsimus, jõuavad meie teatrid nii palju isikuid üleval pidada.

Aga „Estoonias“ on juba kaks direktori kohta olemas. Kunstilise ja majandusliku külgede üle.

Mais, kus on pooldatud kolmedirektori süsteemi, on olnud isegi nii, et kaks direktorit või juhti juhvivad ainuüksi draamat. Nii oli Moskva Kunstiteatri algul N. Dantšenkol repertuaari küsimusis absoluutne veto ja Stanislavskyl lavastuse küsimusis absoluutne veto. Ja nende juhatusel omas teater üleeuroopalise kuulsuse.

Päälegi on meie teatrites esitatud: draama, ooper, operett. Neis vajavalt kaasa rääkida ei suudaks üks eriteadlane omal alal, direktor.

*

Esietendused on möödud. „Estoonia“ avas hooaja Tšaikovsky „Eugen Onegini“ ja Shakespeare'i „Veneetsia kaupmehega“, „Vanemuine“ Fr. v. Schilleri „Messiina pruudiga“, „Draamastudio“ E. Hardti „Narr Tantris'ega“. Kande-

Üliõpilaste omaabi korraldustest välismail.

Sel alal on meil palju teha.

Üliõpilaste omaabi organiseerimisküsimus seisab paljude riikide üliõpilaskondades väga tähtsal kohal. Võib öelda, et ta on eluküsimuseks saanud neis riikides, kus pole majanduslikult tugevat üliõpilaskonda ja kus riik oma toetusega appi ei tule. Viiletsad elamistingimused sunnivad üliõpilaskondi ise enesele abiks olema, paremaid elamistingimusi muretsema ja uusi teid leidma soodsamaks arenguks.

Üliõpilaskondade omaabi küsimust ei ole mitte ainult üksikud üliõpilaskonnad katsunud lahendada, vaid selleks on peetud isegi rahvusvahelisi nõupidamisi, mille tähtsamaks tulemuseks on Rahvusvahelise üliõpilaskonni (CIE. — Confédération Internationale des Etudiants) juure erilise üliõpilaste omaabi komisjoni loomine. Olgugi, et tema tegevusaeg kuigi pikk pole, on ta ühes üliõpilaskondade vahetuse ja ja õpretside komisjoniga kõige aktiivsemalt tegutsenud. Erilist tähelepanu väärivad nad just sellepärast, et nad on rippumatud igasugusest rahvuslisest poliitikast ja intriigidest, aidates kõige mõjukamalt arendada ja süvendada rahvusvahelist arusaamist ja koostööd üksikute riikide vahel.

Omaabi korraldamine ei ole aga igalpool tarvilisel kõrgusel, mida kahjuks ka meie üliõpilaskonna suhtes võib konstateerida. Erilist tähelepanu väärivad aga selles Poola ja Tšehhi üliõpilaskonnad, kes leidlikult on osanud sissetulekuid soetada ja saadud fondi eeskujulikult ära kasutada.

Poola üliõpilaskonna poolt korraldati 4—14 novembrini s. a.

poola üliõpilasnädal,

mis ülevaate tahtis pakkuda nendest meetoditest, mida seal kasutatakse omaabi fondi suurendamiseks. Kutsesid üliõpilasnädalast osavõtmiseks saadeti CIE omaabi komisjoni kaudu paljudele üliõpilaskondadele, nende seas ka meile. Olgugi, et nädalast osavõtmine informatsiooni mõttes väga soovitatav oleks olnud, ei võtnud meie üliõpilaskond sellest osa, sest hilja kätte saadetud kuise ei võimaldanud korraldada ettevalmistamist ja sellega ka osavõttu.

Huvitust pakub Poola üliõpilasnädal eriti just oma leidlikkusega, kokku tõmmates suuri rahvahulke ja saavutades sissetulekuid väga mitmekesistest ettevõtetest.

Esitan siinjuures lühikese „nädala“ kava:

5, 6. 7. nov. müüdi väikeseid lipukesti, kuna vaateaknad ja trammid sellekohaselt dekoreeritud olid; 6. ja 14. peeti ära üliõpilaste jalgpallimatsh; 6. ja 11. esinesid üliõpilased tänavatel „maccaroniga“; 7. esinesid reklaamautobillid, kes lotteripileteid levitasid; 9. ja 13. oli laternatega rongikäik, millest osa võtsid sümboolsed maskid; 11. oli reklaamjalgrataste esinemine; 7. peeti raekojas litteraarsei koosviibimist, kus peaaugalikult üliõpilaste omaabi küsimust puudutati, ja külastati üliõpilasmaju; 13. keskööli oli „Redutowe“ saalides ja Suures ooperis maskaraad igasuguste atraktsioonide ja auhindamistega.

Igapäev oli Saksi platsil mitmekesine divertissement, nagu tants, kino, orkestri ettekanded, raadio, võimlemis-ettekanded, lotterii-allegri, puhvet jne. Igal nädala päeval ilmus ka informatsiooni pakkuv ajakiri, milles valitses humoristlik toon. Ära kasutatud oli ka presse, mis üliõpilasnädalast esitas ülevaateid, märkusi, pilte jne. Eriti rõhutades reklaami tähtsust, oli linn dekoreeritud kunstiväärtuslike afshide ja õhtul elektri illuminatsiooniga. Pea sissetulek saavutati lotteripileitite müügist, mida trükiti 1.000.000 tükki, hinnaga 50 groshi pileit; võitude hulgas, mille kogu on 120.000 olid ka paljud väärtuslikud asjad, nagu autod, hobused, mööbel jne.

Poola üliõpilaskonna poolt antakse omaabi elustamiseks välja isegi eriline ajaleht — „Pomoš i samopomoš“.

Mida üliõpilased omaabiga korda võivad saata, seda võime kõige paremini näha

Tšehhi üliõpilaskonna omaabi

saavutustest, eriti aga Praagas, kus asub ligi 10 kõrgemat õppeasutust mitmesugustele rahvustele.

Hiljutise ilmasõja järeldusel tekkis korterikriisi lahendamiseks ehitati üliõpilaste eneste poolt ülesse rida ühiselumaju, mis oma sisseseade

poolest täiesti eeskujulikud on ja päris paleedena mõjuvad. Nii leidub „Suurel platsil“ grupp üliõpilaste ühiselumajades, mille püstitamisel kaastegevad on ainult üliõpilased ise, kuna veidi jõukamatele võimalus jäeti enese asemele 80 päevaks ka töölist palgata.

Need majad, mis ülesse ehitati üliõpilaste omaabi fondi arvel, vastavad täiesti elamishoüetele ja neid võib ses suhtes isegi ideaalseks lugeda. Igal üliõpilasel on omaette kasutada suur ja valge tuba korraliku sisseseadega. Majal ei puudu ka vannitoad, teatri-saal ja koosolekute ruumid, rääkimata teistest vähematest mõnusustest, mida lubab korralik ja modern elumaja.

Üliõpilaste omaabi fondi arvel püütakse kõigiti elamistingimusi kergendada. Eriti saab seda aga neile ülesse näidata, kes ühiselumajades elavad. Nii võimaldab Saksa üliõpilaste omaabi keskkorraldus kehvematel liigetel oma ühiselumajades isegi maksa elamise, saavutades kulude katteks sissetulekuid igasugustest oma ettevõtetest, nagu osa ruumide väljaüürimisest kinole, supiköögist jne.

Pauguti antakse mõnes ühiselumajas osalist toetust odava ülalpidamise näol, kuid seatakse sellejuures ka eritingimusi, peaaugalikult korraldada õpitööd. Nii maksab ühes 1904 a. ehitatud Tšehhi üliõpilaste ühiselumajas elamine ühes hommiku- ja õhtusöögiga ainult 100 krooni, kuid üliõpilane saab seal korraldada õpitööd puhul viibimatult tagandatud.

Praagas ei puudu ka üliõpilasmaja samas mõttes, nagu ta on meil, kuid peab tähendama, et selle ehitus palju soliidsem ja eeskujulik on.

Üldiselt võib öelda, et üliõpilaste omaabi korralduse alal on paljudes üliõpilaskondades õige palju osatud teha, millest ka meil eeskujuleks võtta. Senini pole aga meie üliõpilaskond midagi suuremat iseseisvalt omaabiga korda saanud. Ei saa ju sellena võtta ülikooli valitsuse poolt annetatud üliõpilasmaja; samuti baseerub meie üliõpilaskonna eelarve pea täielikult ülikooli valitsuselt saadud 5% õppemaksu fondile. Pea ainukeseks sissetuleku allikaks on senini olnud üliõpilaskond „Vanemuise“.

Mag. phil. Erich Allmann †

Sünd. 14. VIII. 1897, surnud 2. X. 1926.

E. Ü. S!

Raske õnnetus tabas hiljuti meie filoloogilisi ringkondi — Erich Allmann, olles vast lõpetanud ülikooli ja alganud oma tegevust keskkooliõpetajana, lahkus igaveseks meie keskelt, lahkus otsustatult, kõikumatult. Ta likvideeris aegsasti omad asjad ja ruttas oma kodupaika, et seal igavesele unele uinuda. Kõrvaltvaatajana oli ta alati seismud elus, end teistele avaldamata, ja nii lahkus ta ka, ilma et keegi tema kavatsustesse oleks võinud tungida.

Järelejäänud ladina keelsetest märkustest, mis enne surma tehtud, võib nüüd vaid nii palju järeldada, et ta oma meeolule vastavat lektüüri oli otsinud. «*Lucae de hac re testimonium plane solitarium est*», oli ta tähendanud mingisuguse koha puhul Luukase evangeeliumist. Võib olla käis see tähendus tuntud lause kohta: «kui keegi oma elu tahab säästa, kaotab ta selle» (9, 24). Näeme ka, et ta Lucretiust oli lugenud, toda rooma kirjanikku, kes tugides Epikurosele, püüdis inimeskonda vabastada surma kartusest: «*nil igitur mors est ad nos neque pertinet hilum*» (III, 830). Siiski lähem surma põhjus jääb selgusetuks, kuigi teada

on, et kadunu mõnikord elutüdimuse üle oli kaebanud.

Erich Allmanni kaotus on meie noorele filoloogilisele pe-

«*Monumentum Ancyranum*'i olemus ja kirjanduslik asend» tähendas ladina filoloogia professor Dr. Süss oma kiitvas arvustuses muu seas järgmist: «Kokkuvõetult esitan ma oma otsuse ses mõttes, et Allmann omas töös hästi orienteeritud ja filoloogilist aparatuuri tundva filoloogina esineb, kes ka käesolevasse mitmekülgselt käsitletud, delikaatsesse probleemisse takti ja ettevaatusega on osanud suhtuda. Ma ei kahtle, kui ma tema tööd teaduskonnale üliheana soovitan». Ka nende ridade kirjutajal on Allmanni võimetesse alati kindel usk olnud. Ta leinab teda seda enam, et ta Allmanni teadusliku arenemisega alati kõige lähemas kontaktis asus. Tihti arutati koos mitmesuguseid küsimusi meie teaduse vallast, kas mõne uue, vast ilmunud raamatu või mõne kirjandusliku teose piirkonnas, ja alati jättis Allmanni eru-

rele iseäranis valus. Mitte ainult meie keskkool lootis temast tüsedat töömeest kooli põllul, vaid ka ülikooli tegelased olid temaga tõsiselt arvestanud. Tema mõtte järjekindlus ja kriitilisus, ühendatud kindla keelilise taibuga ja soliidsete teadmistega üksikutelt klassilise filoloogia aladelt, tagasid talle tarvilised eeldused teaduslikuks tööks. Tema magistri-töö kohta,

ditsioon ja tema vaadete kindlus, ka siis kui neid igakord polnud võimalik pooldada, kõige parema mulje.

Ka isikuna mälestab allkirjutanu kadunut kõige sügavama lugupidamisega. Allmann omas aatelist jõudu, mida ta oli ammutanud muistse Hellase ja Rooma kultuurilisest varakambrist. Aischylos, Platon, Vergilius olid tema intiimimad elukaaslased.

1) Luukase teade selle küsimuse kohta on täitsa omapärane.

Iseäranis näisid teda kütkestavat Aischylose ülevad kontseptsioonid, mida ta oma mälu abil alati endaga kaasas kandis. Ning see intiimne vahe-

kord antiigiga püsis temas kuni elu lõpuni. Greekakeelne Luukase evangeelium, Lucretiuse «*de rerum natura*» olid tema viimseteks vaimlisteks saatjateks.

Puhaku rahu tema põrm!
Κοῦρά σοι χθὼν ἐπάνωθε
πέσοι.

Pärtel Bauman.

Stuudiumi hädadest.

S. Aaslava.

On juba paaril korral „Üliõpilaslehegi“ veergudel kirjutatud akadeemilistest õppekõnekestest¹⁾. Kuid seisukord selles asjas on nii kurb, et sugugi ei tundu ülearusena seda ainet ikka jälle uuesti kõne alla võtta²⁾.

1) Vaata V. Kurriku artikkel „Veel kord ülikoolist ja ta ülesannetest“ („Üliõpilasleht“ 1923, lk. 180—183), milles autor seisukoha võtab 1922 a. „Postimehes“ (№ № 299, 305, 306 ja 310) eradots. V. Kupfferi sulest ilmunud artikli kohta „Ülikooli ülesannetest meie ajal,“ ja eriti „Üliõpilaslehe“ 1925. a. viimases numbris avaldatud põhjalik artikkel „Akadeemilise stuudiumi reformist“ Edg. Kanti sulest.

2) Materjali ammutan loomulikult kõigepealt usuteaduskonnas saadud kogemustest. Kuid iga vist teisedki

Kiri toimetusele.

Kuna „Üliõpilaslehe“ viimases numbris ilmud kirjutuste järele võidakse valesti mõista ENÜS Ahava poliitilist ilmet, avaldame selgituseks järgnevat:

ENÜS Ahava ei taha rakendada aktiivsesse poliitikasse järgnevat määrat suunas. Seltsi liikmeks olemist ei takista poliitiline meelsus, välja arvat niivõrt äärmusisse minek, et ei tunnista omariiklust ja maksvat demokraatlikku korda. Selts soodustab võimalikult kõige mitmepoolsemat poliitiliste ja sotsiaalsete probleemide käsitamist kõnede ja vaieluste kaudu. Eriti ka nende probleemide meie rahva omapärale ja meie oludele vastavat tõlgitsemist puhtamas demokraatlikus mõttes.

Seltsi siseelne maksab ühekohustusluse, üheõigusluse ja püüd tõmmata aktiivselt tegevusse erandita kõik liikmed, mille tõttu seltsi tegevus on kujunenud võimete ja huvide kohaselt mitmekesiseks.

Üldse on tahe luua Seltsis tingimused ja õhkkond, milles iga liige areneks iseseisvaks, tegevustaheliseks ja poliitiliselt küpseks inimeseks, kes oleksid teismõistvaid ja hindavaid kaaskodanikke ja oleksid loovaid jõude eriti rahvuslikkudel tegevusaladel.

ENÜS Ahava juhatus.

Kui otsekohe asja tuuma juure asuda ja küsida: milles tundub siis üliõpilasele see stuudiumi häda? — siis tuleb vastuse juures kõigepealt seda arvestada, et üldiselt ja põhimõtteliselt ühel ja samal seisukohal asuvad mõtteosalisedki vastuse konkreetsel kujundamisel üksikasjades (vastavalt oma individuaalsetele võimetele ja arusaamistele nii kujult kui sisult) erinevaid väljendusi pakuvad.

Oma arvamisele selles asjas väljendust otsides, võtan lähtekohaks teatava pettumustunde, mis minus eriti nüüd, ülikooli lõpetamise järgus, hakkab pesitsema: tunnen hariduse puudust.

Kuna sõna „haridus“ tarvitatakse mitmesuguses tähenduses, siis tähendan otsekohe, et ma siinkohal ei mõtle selle mõiste all mitte südameharidust, mille väljatõrjumist ennastlaiutava ühekülgse vaimuhariduse poolt ju õigusega nii palju kurdetakse; ka mitte üldharidust, mille kängujäämist praegusel spetsialiseerumisajajärgul samuti õigustatud meelega konstateeritakse; — ei, käesolevas ühenduses mõtlen „hariduse“ all just erialalist vaimuharidust, mille liiglopsakat kasvamist, nagu tähendatud, juba hirmuga jälgitakse, ja millest mina ometi — puudust

teaduskonnad, eriti aga humanitaarteaduskonnad, palju teistsugust pilti paku.

tunnen. Sealjuures ma ei suuda mitte näha, et, nagu vahest võiks oletada, see puudujääk erihariduse alal oleks vabastanud teatava ülejäägi üld- või koguni südamehariduse kasuks, nii et siin siis võimalik oleks konstateerida ülalnimetatud etteheidete seisukohalt koguni tervenemisprotsessi, mis nüüd ainult omakord liiale kippuvat minema. Ei, kõrvale jättes südamehariduse, mille kohta võiks vaielda, kas ja kui palju selle andmine kuulub ülikooli ülesannetesse, tunnen vaimuhariduse alal puudust nii hästi üldisest kui ka erialalisest haridusest.

Edasi, kui kõnelen hariduse puudusest, siis muidugi mitte absoluutses mõttes; kordaksin ju siis ainult edevalt muistse targa tunnistust: „tean vaid seda, et ma midagi ei tea“. Enesestki mõista arvestan tegelikku seisukorda ühes tema puudustega, teades, et omandatava hariduse määr on olnud õppevõimalustest, õppeaja vältusest ja nii õppiija kui õpetaja jõupingutusest.

Üheltpoolt on ju väikese rahva ülisuurtestki pingutustest ülikooli ülalpidamiseks hoolimata selle majanduslik jõud kehva ja sellepärast muidugi õppeabinõudki puudulikud. Kuid mulle paistab, et sellestki natukesest, mis meil väärtuslikku, seisab kaugel suurem osa surnud inventarina, sest et üliõpilased sellega tegelikult palju kokkugi ei puutu. Näiteks, paljugi üliõpilasi lõpetab ülikooli,

ilma et neil vajadustki oleks olnud teada saada, kust ja kuidas meie ülikooli raamatukogust tarvilikku raamatut leida! Neile on siis meie vaeses ülikoolis õppeabinõusid koguni üleliia. Igatahes õppeabinõude vähesuses ma käesolevas ühenduses hariduse puudulikkuse põhjust küll ei näe.

Mis puutub teiselt poolt õppeajaja vältusesse, siis on ju üldiselt teada, et seisku üliõpilane mitu aastat tahes akadeemiliste kodanikkude kirjas, ialgi ta ei pühenda studiumile nii palju aega ning jõudu, et see kogusummas

vastaks täie tööjõu tarvitamisele nendegi väheste 4 või 5 aasta jooksul, mis ülikooli kursuse sooritamise normaalajana ette on nähtud. Oletades, et normaalne üliõpilane andub organisatsioonidele ja üldse seltskonnale ainult vabal puhkeajal, siis esineb suure osa meie üliõpilaste juures peataktusena teadusliku töö mõttes enese ülalpidamise vajadus kestva või juhusliku teenistuse abil. Praegused stipendiumid mõjuvad nendegi väheste juures, kellel õnn neist osa saada, ainult vähe seisukorra kergendamiseks kaasa: suudab ju

mõni poolaasta kohta käiv stipendiumimäär üliõpilast kõigest mõnest kümnest (!) teenistustunnist vabastada õppimise jaoks.

Kuigi kõike seda arvesse võtan püsib mul siiski — kas õigustatud vaadena või mõne kurja demoni kiusatusena, selle üle ma ei saa otsustada — ettekujutus, et olemasolevategi õppevõimaluste ning abinõude juures ja praegugi tegelikult nii õpilaste kui õpetajate poolt kulutatava aja ning vaeva juures ometi paremad saa-

A. Antsoni draama «Kolgata»

Lehek. 56. Hind 125 mk.

Noorkirjanikkude rühm „Aktisioon“ on kirjastanud oma esimesena raamatuna, kui mitte arvestada albumit „Aktisioon“, Aleksander Antsoni kolmevaatuslise draama „Kolgata“. Vististi on see juhuslik asjaolu, et „Aktisiooni“ esimeseks pääsukeseks sai mainitud rühma energilisema ja juhtivama mehe teos.

A. Antson on õige omapärane nähtus — kirjanik ja sportlane, — kaks suurt äärmust ühendatud ühes isikus. Sportlasena on ta peaaegu kuulsamgi kui kirjanikuna.

Noorte kirjanikkude seas on ta ainsam draamakirjanik, tal pole võistlejaid ja see asjaolu kõneleb tema kasuks. Sel alal on ta tegutsenud umbes kümmekond aastat, tuttavaks saades rohkete käsikirjade ja suusõnaliste ettekannete kaudu.

Esimese raamatu andis välja mineva jõuluks: ühevaatuslise tragöödia «Lapsed», sellega tõi Antson enesele tunnustuse. Nüüd sügisel ilmus tema teise raamatuna «Kolgata», ulatuselt laiem ja sisuliselt mitmekesisem uus esikasi.

Uue raamatu pealkiri on paljuütleval — näidendi sisu vastab ainult üht otsa pidi pealkirjale. Ja selgi alal kaunis nõrgalt mõjudes, see toob väikese peetumuse lugemist lõpetades.

„Kolgata“ — see on ühe revolutsionääri kannatuslugu, ta naise „äraröövimine“, ta enese äraandmine poliitsei kätte ning ta mahalaskmine

tema „parema sõbra“ — kaitsepolitseiagendi poolt.

Peategelane ei ole nii tugevasi kujutatud nagu selle vastaspoole, sõbra ja äraandja kuju. Revolutsionäär on tülpunud ja otsajõudnud mees, kes pole küll peetunud oma tegevuses, revolutsioonilistes väljavaadetes, kuid kelle loomupind tõmbub isikliku õnne järele. Viimane saab talle hukatuseks.

Tema sõbra ja äraandjat on kujutatud liig julmana ja ebainimlikuna — autor on temas kehastanud oma arvustava mõtte, kuid mitte selgelt. Kahe sõbra vahekorid on õige nõrk, see heidab ebamäärasust valgust mõlemale kujule. Siiski on viimane kuju hoopis näitelavalisem, liikuvam kui eelmine. See kipub saama teose keskkohaks.

Teised kujud, peale Valteri, Raimondi ja nende naise, pole tähtsad.

Draama lühidusele vaatamata on selles rohkesti ebamäärasust. Kujud on kohati kaheldavad, teos on mitmeti väljavenitatud (pikk esimene vaatus, stseen naisega), kolmandas vaatuses kohati ebausutav (revolutsionääri äkiline mahalaskmine), on ärasegatud mitu kunstilaadi (mingi sümbolistline-ekspressionistline algus, külarealistlik teine vaatus, groteskne-jandilik lõpp.)

Vooruseks on dialoogide lühisus, tegelaste vähesus, dekoratsiooni vähenõudlikkus. See võimaldaks „Kolgatale“ mineku külanäitelavadel. Teose tugev kriminaalsus aitab selleks kaasa. Aga kas ta opositsiooniline vaim seda lubab, see on iseküsimus.

A. Roose.

Tõelus.

*Mu tõelus, räägi, ära vaiki enam,
mu tõus ehk mõõn, nüüd näita
tõelist palet
ja näita, mis on halvem või mis
kenam.*

*Ei kauem ihka olemise valet,
aeg küps, aeg ometigi ava tõelus,
mis igatseb kui kivi keset alet.*

*Mu tõelus, räägi, elu salapäelus,
mis ämarikku peitu veetakse,
end valla löö, sa tõelik hääduš,
õelus!*

*Maapakku, rettu kõik miks
neetakse,
oo, surnud elukanga kuduja,
miks tõeks ah mütletõde peetakse?*

*Oo inime, sa elun tuduja,
sa oled inime, kuid siiski pole.
Kõik kangastus, kõik nagu udu, ja*

*Hing hirmus, sogane, amorf ja
kole.*

*Oo inime, sa elun tukkuja,
sa oled inime, kuid ei ka ole.*

*Oo inime, sa elun hukkuja,
küll käivad kiirelt elukanga
suksed,
oo inime, sa jäädav kukkuja.*

*Mu tõelus, räägi, avarduge ukšed,
mis kaua varjanud on vaimutõõd,
nüüd hääbuge kõik rääkimised,
lukesed.*

Mu tõelus, räägi, valgenege õõd!

1925.

Aleksis Krahe.

vutused erialalises hariduses peaksid võimalikud olema, ja nimelt paremad saavutused niihästi omandatava aine rohkuse kui ka selle aine kasutamiseks tarvismineva meetodilise oskuse mõttes.

Seisukorra paranemist loodan — jämedalt, lühidalt öeldes — reformidelt niihästi õppeviiside kui ka õppeaine normeerimise aladel. Ehk — täpselt oma mõtet väljendada püüdes — loodan seda viimasel ajal kummalgi neist aladest juba rõõmutundega konstateeritavate reformtahtelise meelsuse eneseavaldusidude julgelt väljaarendamiselt õppijate, õppeaine ja -viiside vastastikuse kohastamise suunas, ajakohaste pedagoogiliste põhimõtete kohaselt.

Mis puutub õppekujudesse, siis etendavad kõigepealt juba loengud, või õigemini loengute teatavad küljed, tähtsat osa minu „stuumiumi hädade“ tekitamisel. Pean neid sellepärast väheke puudutama.

Loengute vastu peetakse võitlust juba vähemalt aastasada¹⁾. Tuuakse argumente esile nii loengute poolt kui vastu. Kuid ühel platvormil ühinevad ju vist küll mõlemad pooled, nimelt et praegusel kultuuriastmel kindlasti tuleb lahutada suusõnalise ja kirjajaliku eneseavalduse valdkonnad. Lähemalt näitab senine asjaolude arenemine, et käsikäes kultuuri edenemisega kasvab kirja valdkond suusõna kulul. Kuni kirja tarvituselevõtmiseni toimus ju iga sõnaline läbikäimine ilma erandita suusõnal. Ühes kirja tarvitamise kättesaadavuse kasvamisega pidi aga endine ainuvalitseja, suusõna, ühe võimupiirkonna teise järel kirjale käest ära andma. Kirja võidukäiku takistas vaid asjaolu, et aastatuhandeid ei osatud kirja paljundada. Selle takistuse kõrvaldas viimaks Gutenbergi leidus. Seisukord näib selleks välja kujunevat, et suusõna vastuvaidlematult õigustatud võimkond piir-

1) Vaata ülalnimetatud Edg. Kanti kirjutuses esitatud Fichte ja Schleiermachi seisukohad.

dub ainult niisuguse sõnalise läbikäimisega, kus on kasulik tarvitada suusõnalise kõnega seotud mõjutusvahendeid, nagu miimikat, häälevarjundeid j. m., nii siis igalpool, kus on tegemist „kihutusega“ selle mõiste kõige laiemas tähenduses; kuna selle vastu iga sugust faktilist materjali, eriti veel niisugust, mille säilimist soovitavaks peetakse, juba ammu heameelega „kirja pannakse,“ kus ta igatahes kindlamalt püsib kui kõige paremaski mälus.

Seda üldist seisukohta loengutele kohaldades, järeldame, et loeng ei tohi ega suudagi õpperaamatu aset täita hakata.

Esiteks ta ei tohi seda tahtagi, sest, kui ülalesitatud põhimõtted on õiged, siis ei tähendaks niisugune tahtmine muud kui utoopilist soovi ajalooarengu ratast seisma panna või koguni sellele tagurpidist käiku anda, nii et see aastatuhandete järele jõuaks viimaks tagasi m. s. ka õppeviiside arenemiskäigu lähtekohale, kus õpetaja ning õpilane — kirja puudusel või hiljem ka õpetuse sala-

Fédération Universitaire Internationale pour la Société des Nations III-mas kongress Genfis.

Käesoleva kuu algul pidas F. U. I. oma kolmandat kongressi Genfi ülikooli ruumes. Et föderatsioon oma võrdlemisi lühikese eluea jooksul juba õige laialt tuntud rahvusvaheliseks teguriks on kujunenud, kellel ligemale kolmekümne riigi ühingu liikmeks on, siis võtsid avamisistangust osa terve rea tähtsamate rahvusvaheliste organisatsioonide esitajad. Rahvasteliidu pääsekreetäri esitas Slavik, kes tervituskõnega kongressi poole pööras. Samuti tervitas Genfi ülikooli rektor Rappard ja föderatsiooni aupresident Zimmern. Viimane on vaimlise koostöö rahvusvahelise instituudi (l'Insti-

tut international de coopération intellectuelle) abijuhataja.

Juba esimesel kongressi päeval võeti hulk uusi liikmeid vastu: Norra, Eesti, Rumeenia, Jaapan, Luksemburg, Itaalia ja Soome. Tänaades vastuvõtmise eest, avaldas Eesti ühingu esitaja V. Kotsar kindlat lootust kõige ligemal ajal ka meie naabrit ja sõpra Läin föderatsioonis näha.

Kongressi töö oli õige laialdane ja oli jaotatud nelja komisjoni kätte: organisatsiooni, ühenduste, tegevuse ja finantskomisjoni. Hommikupoolikufi töötasid komisjonid, kuna õhtupoolikufi peeti kõnekoosolekuid, vastuvõtmisi, kontserte jne. Kõnekoosolekutel esinesid paljud silmapaistvad tegelased mitmesuguste huvitavate küsimuste üle kõnedega, näit.: rahvasteliit ja rahvusvaheline majandusline koostöö, ajakirjandus ja rahvus-

vaheline kasvatus jne. Isegi rahvusvahelise tööbüroo juhataja Albert Thomas esines pikema kõnega. Kõnelesid sir Arthur Salter rahvasteliidu üldsekretariaadi majanduslike sektiooni poolt, üks saksa riigipäeva liige, jaapanlane, austerlane, šveitslane jne. Oli näha, et tõsine rahvusvaheline koostöö vaim on ennast läbi löönud, ja et meie füües uues ajajärgus elame.

Föderatsiooni uue presiidiumi valimisel seadis prantslane sakslase Preuss'i uueks presidendiks ette, kes ka valiti.

Föderatsiooni üldsekretäriks valiti belglane Hendrickx.

Et ligemat koostööd üksikute ühingutega võimaldada, otsustati pääle suuremaid vaieldusi eriline nõukogu luua, kuhu igalt maalt üks esitaja kuuluks. Väiksemate riikide esitajad

duse kaitsmise huvides — õpita-
vat ainet suusõnal nii kaua vasta-
misi kordasid, et ta „raudvarana“
õpilase pähe püsima jäi, kuni see
omakord oma õpilasele sama
ainet samal viisil pähe „tuupis“.

Teiseks, ei suuda loeng pare-
mal tahtmiselgi õpperaamatu aset
täita, ei aine enese ega õppi-
jagi seisukohast, kes ainet peab
omandama. Tuleb emb-kumb, kas
armetult palju aega kulutada aine
ettekandmiseks, või piiratud aja
juures varsti pärast sissejuhata-
vaid peatükke „kahjuks sunnitud olla“
katkestama — poolaasta vii-
mase tunni kätte jõudmise puhul;
kui mitte ei taheta „tarvilise õppe-
materjali“ etiketi all midagi ette
kanda, mida küll kõige muuks,
ainult mitte ülikooli õppeaine kur-
suseks ei saa nimetada. Ka õppi-
jale ei suuda loeng õpperaa-
matu aset täita ei lihtsal kuu-
lamisel ega järelekirjutami-
sel, sündigu see viimane kas
või diktaadina. Aine ette-
kannet paljalt kuulates oman-
dab õpilane „raudvara“ vist küll
vähemal määral, kui sama ainet
raamatust või käsikirjastki ühe-

kordselt kas või ainult pealiskaud-
selt lugedes. Kui aga loeng mõel-
dudki polnud „raudvara“ edasiand-
miseks, siis jääb ometi arusaama-
tuks, milleks selle esitamisega nii
palju kallist aega raisati.

Loengul pakutavast aimest mi-
nimaalset osa — ja sedagi
veel kui viletsalt! — järele
kribides (pardon!), langeb aga
üllõpilane raskesse kiusatusse ek-
samitele valmistamisel nende järele-
kirjadega piirduda, eriti veel kui
on tarvis terve „kursus“ või „ai-
netegrupp“ korruga „maha lopsida.“
Ja kas tal viimaks puudub selleks
kõlbline õigus? On ta ju aine „oman-
damise“ peale (loengutes) roh-
kesti aega kulutanud ja vaevagi
näinud (järele kirjutades).

Mis puutub viimaks dikta-
adisse, siis kindlustab ju niisugune
ettekandeviis muidugi loengul pa-
kutava aine kõige maksimaalset
omandamisvõimalust, kuna ta iga-
kord antud oludes kõige parema,
või vähemalt tuntud põhjustel kõige
soovitavama konspektina esineb.
Kuid sellest kõnelemata, kas nii-
suguse ideaalsegi konspekti ulatus
küllaldaseks tohiks osutada, il-

ma et sealjuures erihariduslik tasa-
pind langeks, jääb ometi küsita-
vaks, miks peavad seda diktaati
korruga kirjutama paarkümmend
isikut, kuna ometi varsti pärast
poolaasta lõppu neid järelkirju puh-
tates paljundustes võimalik on osta
paarisaja marga eest. Seda sum-
mat isikliku järelkirjutamisega kok-
ku hoida maksaks ainult sellele,
kes oma töötunni hindab 3—5 mar-
ga peale. Selles ühenduses ei
maksa vist, mainidagi missugust
piina professor ise, kes ometi kogu
oma olemusega midagi nii väga
ei ihka, kui just produktseerida
teaduse alal, peab kannatama, kui
ta mingi seletamatule paratama-
tusele alistudes on sunnitud dik-
teerima, sellega veel eba-pro-
duktiivsemat tööd tehes, kui
olid Tartus möödunud talvel ühis-
tööna ettevõetud mullatööd külma-
nud maapinnal, mille õigustuseks
aga siiski veel ette võib tuua kas
või seda, et nad päästsid nii mõ-
negisaja perekonna nälja suust.

Ei ole kuigi tõsiselt võetav
seegi vastuväide, millega just
meil harilikult esinetakse: meie
oludes olevat loengud ikkagi

nägid selles ülejõukäivaid kulusid
esitajate saatmisel ja ka muidu liht-
sat üliorganiseerimist. Mme Zimmern
lubas omalt poolt väiksemate riikide
ühingutele esitajate läkitamiseks 1000
šv. franki toetust. Nõukogu esime-
heks valiti tšehh Dr. Zehlicka.

Rahvasteliidu pääsekretariaat, rah-
vusvaheline tööbüroo ja väimlise
koostöötamise komisjon saatsid
oma esitajad komisjonesse, kus
mõnda küsimust üksikasjalisemalt
arutati. Nimetatud asutused püüdsid
igatpidi vastutulelikud olla, lubades
oma täielikku abi isegi üksikutele
üliõpilastele mõnel juhusel tulevikus.

Ühel prof. Zimmerni vastuvõt-
misel õnnestus küllalistel Tšehho-
Slovakkia välisministrile Dr. Beneš-
ile küsimusi esitada põlevamate po-
liitiliste päevaküsimuste üle, millele

viimane isiklikust seisukohast väga
avameelselt ja huvitavalt vastas.

Üldiselt õnnestus kongress hästi,
ainult tuleb ehk kahetseda, et liiga
laiali valguva tegevuskava juures,
mille poole tüüriti, soovitav sügavam
lääbitöötamine kaotsi läheb. Ometi
näitab suur huvitundmine ja püüe
kaasa aidata neile suurtele rahvusva-
heliste ülesannetele, mida nüüdne
rahvusvahelise läbikäimise ajajärk
sunnitab, seda nooruse anduvust
nende paremate aadete teenistusesse,
mis on sihitud inimkonna õiglaseks
ja häaks käekäiguks! **V. Kotsar.**

Ameerika üliõpilaste õpi- reisidest Euroopasse.

Külastatakse ka Eestit.

Ameerika üliõpilaskond on kord-
korral tendentsi avaldanud Euroopale

läheneda. Olgugi, et Ameerika üli-
õpilaskond kui tervik alles hiljuti tek-
kis, on ta aktiivselt CIE. konverent-
sistest mitteameliku esituse kaudu
osa võtnud, ja loota on, et ta lähemas
tulevikus ka CIE. liikmeks astub.
Huvi Euroopa, tema probleemide ja
riikide vastu on tõukejõuks olnud
ameeriklastele õpireiside korralda-
miseks, mis kordkorralt süstemaati-
lisemaks muutuvad. Kuna käesoleval
suvel Euroopat külastajad naisüliõpi-
lased vähe huvi ülesse näitasid üli-
õpilaskondade eneste ja nende kor-
ralduste vastu, saab tuleval aastal kor-
raldatud ekskursioon täiesti tõsine
üliõpilaskondadega tutvumemisreis
oleme. Kahilemata eeldab selle läbi-
viimist CIE. III õpireiside ja üliõpi-
lasvahetuse komisjon, kes, oma kaas-
abi lubas. Käesoleval suvel ettevõet-
tud ekskursioon oli aga mingi-

tarvilised õpperaamatute asetäitjatena, kuna võõrakeelsed õpperaamatud meie üliõpilastele keele tõttu kättesaadavad ei olevat ja nii mõnegi meie ülikoolis käsitatava aine kohta kõlbulikud õpperaamatud täiesti puuduvat, nagu enam-vähem kõigil meie kodumaasse puutuvatel aladel. Vabandatagu, kui paistan fanaatikuna, — kuid minu silmis on just see vastuväide kõige paremaks toeks eelnimetatud loenguülesande eitamisele; just mida vähem kättesaadav on õpperaamat teatavas aines, seda vähem tuleb märgata lasta, et loeng on õpperaamatu asetäitjaks, sest vastasel korral tekib fiktsioon, et seisukord on kui mitte just normaalne, siis vähemalt rahuldav nii hästi meie üliõpilaste haridusliku tasapinna kui ka meie kodumaa kõrgema õppekirjanduse hulga suhtes, ja see fiktsioon halvab

sedagi pinget, mis seisukorra parandamise püüetes vahest praegu veel märgata. Kui üheltpoolt on tarvis võõrakeelset raamatut üliõpilasele kättesaadavaks teha, siis igatahes mitte loengus pakutava puuduliku aseaine kaudu, vaid üliõpilane ise tuleb vastava keele omandamise kaudu raamatu tasapinnale tõsta, kuna vähemalt ühegi ilmakeele vallutamise vaevast ühegi väikerahva liige, kes iial ülikooli lävest üle astub, nii kui nii ei pääse. Ja kui teiselt poolt meie kirjastusolud ei luba kohaseid õpperaamatuid välja anda, siis tuleb aseaineks parem vahend hankida faktilise materjali edasiandmiseks, kui seda on loeng. Teatavat näpunäidet pakub juba aastakümneid üliõpilaste ettevõtetel praktiseeritud paljundamine. Professori poolt redigeeritud — ja sanktsioneeritud — materjalivihk, kus aset leiaksid tarvilised kon-

kreetsed andmed, nagu nimed, arvud, aastad j. m., oleks üldse ai- numõeldav õpperaamatu aseaine faktilise materjali pakkumise suhtes.

Nii siis kokku võttes: loeng, sel määralkui ta esineb otsekoheselt õppeaine pakkujana, aitab ainult veel kaasa eriharidusliku tasapinna madaldamiseks kas juba oma otsekohese viljatuse tõttu või vähemalt sellega, et ta riisub üliõpilaselt aja, mille võiks tarvitada produktiivsemaks hariduse omandamiseks teisel teel.

Sellega ei ole küll veel eitatud loengu kui niisuguse häid külgi. Kuid sellest kõnelda, et ja mis- sugusel kujul loeng mitte ainult soovitatav, vaid isegi mõõdapääsematu on, ja veel paari sõnaga praktikume, eksameid ja õpekava puudutada lubab „Üliõpilasleht“ vast ruumi järmises lehes. (Järgneb.)

Veel korporatsiooni küsimusest.

Olen sunnitud veel kord sõna võtma täienduvaks selgitusiks eelneva semestri vaielulise kor-

poratsiooni küsimuses. Ma ei taha sellega sugugi vana asja uuesti üles võtta, vaid kõrval-

dada väärmõistmised ja ekslikud tõlgitsemised, mis esinevad ksv! Rich. Janno kirju-

suguse eraettevõtte-büroo korraldada.

CIE. III komisjon on pöörnud üliõpilaskondade poole, keda mõeldakse külastada, palvega, et see kokku seaks reisikavad, mis kõige paremini võimaldaksid tutvuneda üliõpilaskondade ja vaatamisvääriliste kohtadega, valmis muretsedes isegi piletid aja ökonomia mõttes. Kõik kulud tasutakse ekskursionooni korraldajate poolt.

Exkursioon on gruppidesse jagatud, millest üks osa ka Eestit tahab külastada. Huvitav oleks siinkohal ära tuua reisimarshrute, mida arvu järele on 9:

I. Briti saared ja Põhja-Euroopa. Inglismaa — Wels — Iiri — Shoti — Rootsi — Daani — Berliin — Shveits ja Prantsusmaa.

II. Prantsusmaa ja Lõuna-Euroopa. Inglismaa — Hollandi —

Belgia — Prantsusmaa — Itaalia ja Shweits.

III. Saksamaa ja Kesk-Euroopa. Inglismaa — Hollandi — Saksamaa — Poola — Tshehho-Slovakkia — Ungari — Shweits ja Prantsusmaa.

IV. Balkani. Inglismaa — Saksamaa — Tshehho-Slovakkia — Ungari — Jugoslaavia — Rumeenia — Konstantinopol — Bulgaaria — Shweits ja Prantsusmaa.

V. Klassilised riigid. Inglismaa — Hollandi — Saksamaa — Austria — Ungari — Greeka — Itaalia — Shweits ja Prantsusmaa.

Linnad. London — Brüssel — Warssav — Wiin — Genf — Room — Florents ja Pariis.

VII. Kesk-Euroopa. Inglismaa — Belgia — Saksamaa —

Tshehho-Slovakkia — Ungari — Itaalia — Shweits ja Prantsusmaa.

VIII Skandinaavia ja Balti riigid. Inglismaa — Daani — Rootsi — Norra — Soome — Eesti — Läti — Leedu — Poola — Saksamaa — Shweits ja Prantsusmaa.

IX. Ida-Euroopa. Inglismaa — Saksamaa — Poola — Venemaa — Rumeenia — Bulgaaria — Jugoslaavia — Shweits ja Prantsusmaa.

Kuna ettevalmistamiseks küllaldaselt aega on, kavatseb meie üliõpilaskond neid vääriliselt vastu võtta. Olugi, et tänavu suvised ekskursionid pea üldiselt kõikides riikides paha-meelt äratasid oma hoolimatusega korraldajate kavade suhtes, suutis meie üliõpilaskond ekskursiontide eneste poolt väga sooja tänu ära teenida.

tises „Üliõpilaslehes“ № 7, 31. V. 26.

Mainit kirjutise 2. lõige — Ksv! Janno jõuab otsusele, et seltsidel ja korporatsioonidel olevat eesmärgid ja lõppsihid ühised, sellepärast polevatki neil ilmavaates mingit vahet. Aga siiski! Ilmavaade ei piirdu ainult ideaalidega, vaid sinna kuuluvad samuti ideaalide teostamise meetodid ja vahendid. Ja just viimases suhtes tekib tihti lahk- arvamisi; eesmärgid nii sageli ei erine, nagu seda arvatakse. Ksv! Janno isegi mõõnab oma kirjutise lõpposas, et „just ilmavaat- lises käsituses on suured erinevused.“ Sellest ju minugi kirju- tises jutt oli.

Siinjuures olgu tähendat, et üleminek seltsilt korporatsioonile pole meil põrmugi nii järsk, nagu seda vast mõeldakse. On selte, samuti korporatsioone väga mit- met tüüpi ja laadi. Kui võtta pahemäärused seltsidest ja pa- remäärused korp!-dest, siis on neil vähe ühist, kui aga võtta parem- äärmused seltsidest ja pahem-

äärmused korp!-dest, siis leidub vähe erivusi. Sellepärast on raske seltse ja korp!-e kategooriliselt vastamisi seada. Üleminek sün- nib hüppeta.

Keskmesed tüübid siiski erine- vad ilmavaateliselt.

3. lõige, p. p. 1, 2, 4 ja 5. Siin teeb ksv! Janno tehniliste võtete abil kõiksugu kunsttükke, nähtavasti ustavaks jäädes oma deviisile: kas pole päris kena väike lustlikkus siinjuures?

Tsiteeritakse minu lausetest üksikuid osi, jättes teised osad targu ette toomata; selle tõttu saabub sootu teine mõte, kui mina väljendin. Ksv! Janno tsi- taatide järele tuleb välja, et ma pole korp!-e kaitsnud, vaid neid lausa maha teind.

Mul pole siin muud öelda, kui soovitada lugejalle minu ja ksv! Janno kirjutiste vastavad kohad kõrvutada; igaüks märkab siis isegi, mis ma ütlesin ja mis sellest välja loeti.

5. lõige. See osa põhjeneb ekslikul alusel. Mina ei mõtle mitte Usuteadusliku Seltsi

all Ak. Usuteadlaste Seltsi, vaid Kristlikku Üliõpl. Seltsi (vist nii ta nimi?) Ma ei mäle- tand igatahes ta õiget nime.

Üldse pean ütlemä, et ma pole mõelnud „vahepalas“, nagu ma seda osa oma kirjutisest nimetin, ei Karskusühendust, ega Krist- likku Seltsi objektiivselt hinnata, vaid tahtsin anda oma meeoleu- kirjelduse enda tolleaegselt vaatepunktist (s. o.: neli aastat tagasi). See peaks kirjutisest endastki selge olema.

6. lõige. See osa põhjeneb samuti arusaamatusel. Kui ütlin, et vaimlise üleoleku vastu ei võid- delda rusikatega jne., siis ei järgne sellest sugugi, et Balti sakste ja kommunistide vastu ei tohi võidelda füüsilise jõuga: nemad ei ole meist vaimliselt üle.

Ent omal ajal oli Eestis sakste suhtes lugu teisiti, siis olid nad meist vaimliselt üle ja sellepärast oleks olnud mõttetu seda vägi- vallaga kõrvaldada.

Loen sellega vaieluse omalt poolt lõpetetuks. Osk. Sein.

Üliõpilasparlamendist.

Edustuse koosolek 22 okt.

Koos on ainult 17 edustajat, kuna 13 puuduvad. Ära astund ksv! E. Treufeldti (korp.), Grigorjevi (ven. ü. r.) ja Pehapi (korp.) asemele on Edus- tusse kutsutud ksv! ksv! Pehap. Andriev ja Piilmann. Päevakorras 1) valimised, 2) seisukoha võtmine korporatsioonide „Ugala“ ja „Kungla“ liigete vahelise tüli asjas, 3) üliõpilaskonna rahaline aru- anne 1 dets. 1925 kuni 1 aprillini 1926 ja 4) läbirääkimised.

1) Üliõpilaskonna abiesimeheks vali- takse ühel häälel äraastund ksv! E. Treu- feldti asemele ksv! Piilmann (korp! Ugala). Kirjatoimetaja valimise eel teatab orga- niseerumate rühma nimel ksv! Her- mann, et organiseerumate, kellele see koht seni kuulus, sellest loobuvad ning soovivad näha sel kohal senist teist abi- kirjatoimetajat ksv! H. Raudseppa (korp! Revelia), kes ka valitakse kahe hääle vastuseisemisel. Vabanend kirjatoimetaja abi kohale valitakse ksv! Sengbuschi et- tepanekul ksv! Paul Hermann (organi- seerumatu). „Üliõpilaslehe“ toimetusse valitakse äraastund ksv! E. Treufeldti (korp.) asemel ksv! Herbert Kolk (korp.); lugemislaua toimkonda — ksv! ksv! Jan- ker ja Pagi-Kriisa.

2) Seisukoha võtmine „Ugala“ ja „Kungla“ liigete tüli asjas. Esimees kan-

nab ette kirjad „Ugalalt“, „Kunglalt“ ja EKL:ilt. Ksv! Kangur (EÜS) tea- tab, et andmed on seni olemas vaid kan- natand poolelt, teiselt aga veel puudu- vad. Arvab, et enne lõpulikku selgust ei saa kindlat seisukohta võtta, kuid ül- diselt on sarnased nähtused hukkamõis- tetavad. Esitab resolutsiooni: „Edus- tus, läbi kaaludes sündind tõsiasi, mõis- tab kõige kategoorilisemalt hukka vii- masel ajal eriti tihedaks muutunud füüsi- lise jõu tarvitamised üksikute üliõpilas- organisatsioonide liigete vahel, mis käi- vad meie kujunend akadeemiliste põhi- mõtete, korra ja traditsioonide vastu, olles häbitavaks kogu Tartu üliõpilas- konna aule ja hääle nimele. Eriti eba- kultuurseks osutub 16 okt. s. a. aset leidnud vahejuhtumine korp! Ugala ja korp! Kungla liigete vahel, missuguse vahejuhtumise kohta erilisele kolmeliik- melisele komisjonile ülesandeks tehakse faktiisist materjali koguda ja seda Juha- tuse kaudu esitada Edustusele seisukoha võtmiseks“. See resolutsioon läheb läbi ühe hääle (ksv! Kääparin¹) vastuseismi-

1) Vastuhäaletamise motiivide kohta kirjutab ksv! Kääparin protokollil lõppu järgmist: „Organiseeritud üliõpilaskonna au kaitses ei võinud resolutsiooni poolt häaletada, mis räägib viimasel ajal eriti tihedaks muutunud füüsilise jõu tarvita-

sel. Uurivasse komisjoni valitakse ksv! ksv! Kolk (korp.), Prüüs ja Kangur (selts.).

3) Üliõpilaskonna rahaline aruanne kuni 1 aprillini 1926 kuulatakse ära ja võetakse vastu sõnavõtmata.

4) Esimees A. Prüüs, kes ühtlasi õp- pemaksu asjus valitud komisjoni liige, annab aru selle töö tulemustest. Saat- kond käis Tallinnas ja andis ära üksik- asjaliselt motiveeritud märgukirja. Ehk küll vastuvõtmine oli väga lahke, ei jae- tud siiski mingisuguseid lootusi, et Va- litsuse otsus võiks saada ära muudetud. Haridusminister on tähendand vabasta- misvõimalustele ja luband kaasa aidata, et suurendataks vabastamisvõimaluste arvu ja kergendataks tingimusi. Hiljem vastas Valitsus märgukirjale tagasilük- kava kirjaga. Komisjon oli teinud kõik, mis ta võimuses. Läbirääkimiste all ju- hitakse juhatuse tähelepanu asjaolule, et üliõpilaste söögisaali kohta nurin aina kasvab. Majandustoimkonna juhataja ksv! Taalman (maakondlised kogud) vas- tab, et on püütud ökonomile märkuste tegemisega toitude maitset parandada ja hulke suurendada, kuid säältpoolt väide-

misest „üksikute üliõpilasorgani- satsioonide“ ja mitte „üksikute üliõpilaskorporatsioonide“ liigete vahel“.

takse, et see selle hinna eest võimatu. Tekkind läbirääkimistel süüdistatakse majandustoimkonda mitmelt poolt kor-

duvalt loiduses; ksv! Taalman kaitseb end. Tehakse ülesandeks juhatusele üheskoos majandustoimkonnaga kõik teha sel-

leks, et toitu söögisaalis parandada, millega koosolek lõpeb.

—n.

Akadeemiline kroonika.

Eradotsent dr. med. H. Kull

on valitud histoloogia ja embrüoloogia õppetoolile erakorraliseks professoriks.

Harry Andreas Kull on sünd. 27. nov. 1886 a. Lassinormis, Simuna kihelkonnas. 1905. a. lõpetas Tartu Aleksandri gümnaasiumi hõbeaurahaga ning samal aastal astus Tartu Ülikooli arstiteadust õppima Üliõpilasena juba töötas ta histoloogia instituudis; tema tööd histoloogia alal krooniti üliõpilaspõlves 2 korda kuldaurahaga. Ülikooli lõpetas ta 1912. a. cum laude, mille järele ta histoloogia alal assistendina ja pärast prorektorina tegutses.

Maailmasõja algul mobiliseerituna langes ta Ida-Preisimaal ühes laatsaretiga sakslaste kätte vanggi. 1918. a. alles vabanes ta vangist ning 1920 a. jõudis kodumaale tagasi, mis ajast päälle jääb jälle töötama Tartu Ülikooli juures histoloogia alal. 2. mail 1924 a. kaitses ta doktori väitekirja: „Die chromaffinen Zellen des Verdauungstractus.“ Samal aastal valiti ta histoloogia eradotsendiks. 1925. a. viibis ta Rockefelleri Foundatsiooni stipendiaadina Philadelphias.

Dr. H. Kulli sulest on ilmunud 11. teaduslikku tööd.

Vana ajaloo õppetoolile

valis ülikooli nõukogu dotsendiks prof. emer. dr. phil. A. Pridik'u.

Prof. emer. A. Pridik on Tartu ülikoolis vana ajaloo alal 1920. a. saadik õpetust annud.

Vanem assist. Aug. Miljan

komandeeriti teadusliku stipendiaadina sügisel üheks aastaks Helveetsiasse, et Zürichis taimekasvatuse, eriti heinakasvatuse alal end täiendada.

Eesti akad. rahvasteliidu ühingu põhikiri kinnitati ülikooli volikogu koosolekul.

Vastutav ja päätoimetaja: V. Adams. Toimetuse sekretäär: E. Raudsepp. Liikmed: K. Kesä, H. Kolk. Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Rätsepaäri

Max Johanson

Tallinn, Lühikejalg nr. 6. Kõnetraat 30-89.

Teatab oma austatud tellijatele, et rikkalik valikus hooaja moodsad riided on kohale jõudnud Inglismaalt.

Uuemad Londoni uudised.

Kõige maitsevamad toidud üliõpilastele

valmistatakse

Küütri tänav nr. 8.

Söögisaal on avatud hom. kella 8 kuni õhtu kella 10-ni.

I. klassi juukselõikuse äri

„CENTRAL“

s soovitab end moodsamana ärina omal alal.

Eeskujulik puhtus. I. kl. töäjõud. Igasugune massash eriteadlase juhatusel.

Maniküür. :: Hinnad mõõdukad.

Aupaklikult omanik.

TALLINN, Vene tänav nr. 1. Villmanni maja.

Moe-, pudu- ja pesuäri VENNAD LEPP

Tartus, Kaubahoov nr. 2. -- Kõnetr. 4-81.

Alaliselt suur valik: värvilisi ja valgeid triiksärke, kraesid, manshette, kaelaside-
meid, siidikaelashalle, trakse, kindaid, sukki, sokke, meester.
ja naister. pesu, koetud vill. naister. jakke ja veste, laste
ja spordikostüüme, pitse, pesatse ja kõiksuguseid hooaja
moe-, pudu- ja pesukaupu.

Vihmavarje, jalutuskeppe. Villast lõnga rohkeis värves.

D. M. C. käsitööniite.

Lastesaapaid, tennis-, võimlemise- ja hommickingi.

Meester., naister. ja laste **kalosse**. Igasugune kor- ralik auruga **riietevoitimine**.

Hinnad võistlemata odavad.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Üliõpilastele 5—10% hinnaalandust!

Kohvik ja kondiitri äri O.Ü. „LINDA“

Suurturg 2, II korral

Suurim ja mugavaim kohvik Tartus.

Alati saadaval kõrges hääduses kõiksugu kondiitri saadused ja mitmesugused joogid.

Tellimised tortide, kringlite, stritse-
lite jne. pääle täidetakse korralikult.

Tellimiste päält üliõp.-organisatsioon. hinnaalandus

Igapäev k. 5-7 p. 1. kontsert-muusika.

Kondiitri äri ja kohvik

H. FEISHNER

Harju tän. 45 Tel. 19-50!

Oma töökojas valmistatud

Üldmütse pesu-
samestist Värvimütse
kõiksugu

tuntud hääduses.

Kõik-
sugu **Karusnahad** suures valikus
kohale jõudnud

Hinnad võistlemata odavad.

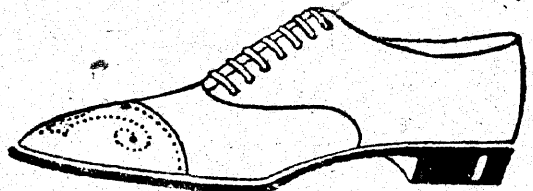
Austusega **R. Jakobson.**

Tartu, Uueturu tän. nr. 8.

Saapatööstus ja -kauplus

A. JOSSET,

asut. 1895. a. :: Tartus, KÜÜNI t. 4.

Soovitab jalanõusid kõrges headuses ning täle-
liku vastutusega töö eest.

„Estoking“ jalanõud valmistatakse kõige uuemate mudelite järgi

„Estoking“ jalanõud valmistatakse kõige parematest materjalidest

„Estoking“ jalanõud on seepärast nägusad ja vastu- pidavad

„Estoking“ jalanõud on sealjuures võrdlemata odavad

„Estoking“ jalanõud on igalpool tuntud ja nõuetavad

Vabriku kaitsemärk

Estoking
Tallinn

J. G. KRÜGER

RAAMATUKAUPLUS

Rüütli tän. 11. Telefon 7-60.

Saadaval kõik üli-
kooli õpiraamatud.

Täidetakse kiiresti tellimisi
raamatute ja aja-
kirjade pääle.

Rikkalik ladu raamatuid kõiki-
delt teadusealadelt.

Literatuur.

Kunst.

Vastatakse pärimistele kiirelt
ja tasuta. Kataloogid.

II korral. nr. 3 Wiru tän. nr. 3. II korral.

Inglise kaleviäri

S. PALEY, London

Tallinna osakond.

Londonist kohale jõudnud
suures valikus sügise- ja
talvepalitu- ja ülikonna-
riideid.

S. PALEY

II korral. nr. 3. Wiru tän. nr. 3. II korral.

Hind 25 marka.

Roman Gutmann

Kompveki- ja shokolaaditööstus.

Vallikraavi t. nr. 8. Kõnetr. 500.

Asut. 1905. a.

I kl. juuksetööstuse-äri

A. RAUD

Asutatud 1911. aastal.

Äris töötavad ainult I klassi
väljaõppinud jõud. Töö kiire,
puhas ja korralik.

Jaani t n 8, Barklai platsi taga,
K. Ungereri äri kõrval.